

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

4381

491.99-8

4-30

1874

2010

491.99-8

4-30

ԱՆՐԴՈՒՆԻ

ԳԱՐԳԵՒ

ՓՈՔՐԻԿ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻՆ

(Ազգենական ընթերցանութեան համար)

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՄԱՐԻԱՄ ՉՈՒՎԱԼԵԱՆՑ

ՌՈՍՏՈՎ (Դժնի վերայ)

ՄԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՑԻՐԱՐԱՐԱՆՆԵՐ

1874

491.33-8

4-30

uy

Վ Ա Ր Դ Ո Ւ Ն Ի

~~428~~
~~406-20~~

428
207-40

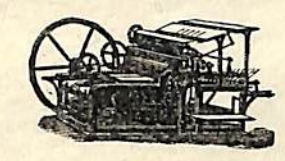
ՓՈՔՐԻԿ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻՆ

(Սիդնեյան ընկերյանո-ւեան համար)

9162

Հանրային Գրադարան
ԹԱՐԳՄԱՆՆՑ

ՄԱՐԻՍՄ ԶՈՒՎԱԼԵՆՑ

ՌՈՍՏՈՎ (Գծելի վերայ)

ՏՊԱՐԱՆ ՅՈՒՆԱՆՆՈՒ ՏԻՐԱՐԱՆԱՐԱՆ

1874

2002

11749

Հ Ա Մ Ք Յ Գ Ը Թ

ՅՏԻ
ՅՏԻ
ՅՏԻ
ՅՏԻ

ՄԿՂԾԿԻՆՍԿԻ ՄԿՂԾՈՓ

(Գրքի ամբողջականությունը հաստատված է)

Дозволено Цензурою. Спб., 22 Октября 1873 года.

ՄԱՐԿԱԿԱՆՈՒՄ

Հ Ա Մ Ք Յ Գ Ը Թ

1873

9005

Ի Ի Բ

ԻՆՏԵՆՍԻՎՆԵՐ ԿՆՈՒՆՅԱԿ

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԵՒ ԱՆՆԱ

ՉՈՒՎԱԼԵՆՑՆԵՐԻՆ

ԻՆ ԸՆԴՐԱՆԻՔ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

[տորին յարդանքով]

Երևանի Գրքատնոց

Մանկան աղօթք

—

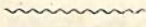
Տէր, ես մանուկ եմ սրկար,
Հոգևով ծարաւ գիտութեան
Պարգեւեա զու, ո՞վ մեր Հայր
Շնորհք և միտք հայ մանկան:

—

Նաաքեա՛ սէր, Տէր Յիսուս,
Ինձ հայերէն լաւ սորվել.
Յանկայ թօթով իմ լեզուս,
Վեղ այդ լեզուով աղօթել:

—

Իմ այդ լեզուով մայրենի
Շատ են զըրած քո գործեր.
Ուրեմն լեր ինձ հովանի,
Որ կարդամ այդ սուրբ զըրքեր:

ԱՆՐԻՈՒՆԻ

Ա Յ Բ Բ Ե Ն Ա Ր Ա Ն.

ԴԱՍ Ա. (*)

... 2. (22). է.

ԱՄ, ՄԱ, ԽՄ, ՄԻ, ԱՄԻ, ՄԱՄԻ:

ԴԱՍ Բ.

... 2 (22). Կ (42).

Ուշ, շատ, մատ, շիշ, տուտ.

Շատ մատ, մի ատամ, մի շիշ, մի շամպյի:

(*) Իւրաւանշէր դասի մէջ աշակերտը ծանօթանալէ յառաջ երեւոյթաբար հետ, հենց առաջին դասից կարդոմէ և հարմար զանազան բառեր, այդ դասերէն յարմար: Տառերը պէտք է այնպէս անուանել և հըն-

ԴԱՍ Գ.

Է. 2 (2Ե). 4 (4Ե).

Եկ, եմ, կամ, մուկ, տուն, շուն:

Շատ մշակ կայ: Կաշի շատ կայ: Մի մշակ կայ: Մի շամամ: Մի մատիտ կայ: Կա ունի մի մատիտ ու մի շամամ: Կա շատ ատամ ունի:

ԴԱՍ Դ.

Է. 4 (4Ե) 2 (2Ե).

Էշ, շէկ, մէկ, կէս, միս, ամիս, ջան, մէջ, ականջ:

Կա ունի մի շուն: Շուն ականջ ունի: Ես ունիմ մի կատու: Տան մէջ մի շուն կայ:

չէլ, էնչպէս նոտա հնչէմ եւ լսլոմ էն բարերն մէջ: Պէտք է հնչէլ. «ա, բբ, զբ, զբ» եւ այլն, եւ ու թէ. «այբ, բեն, գիմ» եւ այլն: Պէտք է քարտերը արագ հնչէլ քալ մեծանց երեւեց արանց ը հնչէնէ, որով հարգասանմէ այն բարը: Խորհորդ էնտ քալէս հեթեիլ «այերէն հարգալ ու գրել ուսուցանելու հրահանգին»:

ԴԱՍ Ե.

Է. 4 (4Ե). 7 (7Ե).

Գին, գինի, ընկեր, դաս, տասը:

Կա իմ ընկերն է: Ես իմ դասը գիտեմ: Կա ընկուզ ունի: Իմ անունը Երշակ է: Շուշանը դասը գիտէ: Մուկը ատամ ունի, ուտումէ նուշ, կաշի. . . :

ԴԱՍ Զ.

« Բ (ԲԵ) 2 (2Ե).

Ոտ, մոմ, գոմ, որս, բակ, տակ, բուն, չամիչ, ոչ, կանաչ:

Ես դանակ չունիմ: Կա ատամ ունի, միս է ուտում: Ես միս չեմ ուտում, ատամ չունիմ:

ԴԱՍ Է.

« 2 (2Ե) 2 (2Ե).

Օղ, օղի, լալ, լու, աղ, մաղ, շաղ, կաղ, կալ, ուղտ:

Նա օղի ունի, ես չիլիկ ունիմ: Դու
օգնական չունիս: Մի աման կայ:

ԴԱՍ Ը.

— (աբ). բ (բբ). շ (շբ).

Գառ, ամառ, մաղ, սաղ, գաղ, դաղ,
մուր, սուր, սար, չար, մարդ, եղն, նուռ:

Մեր երկրումը շատ գինի կայ: Անտա-
ռումը շատ դազաններ կան: Մեր տանը
մի գառը կայ: Նս ունիմ մի չար կատու:

ԴԱՍ Թ.

Թ (թբ). պ (պբ). ժ (ժբ).

Թագ, գաթա, պատ, պանիր, թուղթ,
մուլթ, պաս, սպաս, ժամ, ուժ, կոպէկ:

Նս ունիմ մի կոպէկ: Նա ունի մի կա-
պիկ: Վապիկը կենդանի է: Նս կերայ
կաթը, պանիր, սեր . . . :

ԴԱՍ Ժ.

Հ (չբ). ց (ցբ). ճ (ճբ).

Աչաղ, վեց, ցեց, ճոճ, կարճ, վառիկ:
Շունը վազում է: Նս վեց զրիչ ունիմ:
Գնահ ճաշ կեր: Աչարդը կարմիր ծաղիկ
է: Սարդը սիրում է կարգալ:

ԴԱՍ ԺԱ.

Ի (իբ). շ (շբ). ի (իբ).

Խուլ, ծուխ, ածուխ, փող, խաչ, ծառ,
ծեր, խաղ, փափուկ:

Նս սիրում եմ խաչ: Խակ խաղողը վը-
նաս է: Ծերը ատամ չունի: Ծառը
արմատ ունի: Երեխան փափուկ մատ
ունի: Իմ պապը խուլ է:

ԴԱՍ ԺԲ.

հ (հբ). - (-բ) + (+բ).

Հաւ, հաց, ցաւ, քացախ, կաւ, հինգ:

Ես հինգ հաւ ունիմ: Հացը փափուկ է,
ճաթը չոր է: Քարը ծանր է: Անին
հեռու է: Թուրքը մարդ է: Քրիստոս
սը մեր Փրկիչն է:

ԴԱՍ ԺԳ.

Յ (ՅԷ). յ (ՅԸ). Ֆ (ՖԷ).

Չի, ձուկ, հայ, թէյ, այս, հայր, մայր,
քոյր, ֆուրգոն, ֆրանգ:

Ես հայ եմ: Հաւը ձու է ածում: Ծու-
վումը շատ ձկներ կան: Ես սիրում եմ
հայ մանուկներին, որովհետեւ ես էլ հայ եմ:

Անտառումը շատ թռչուններ կան.
ինչպէս, սոխակ, ազուաւ, կռունկ, շատ
զազաններ էլ կան. ինչպէս, արջ, աղ-
ւէս, նապաստակ:

Դաշտումը շատ ծաղիկներ կան. ինչ-
պէս, մանուշակ, շուշան. սարերումը
թանկագին քարեր էլ կան. ինչպէս, ա-
դամանդ, լալ. այն տեղ հանքեր էլ կան.
ինչպէս, ոսկի, արծաթ, պղինձ և եր-
կաթ:

Ոսկուց, արծաթից, պղինձից և եր-
կաթից շատ բաներ են շինում. ոսկին
թանկ է՝ քան թէ արծաթը, արծաթը
թանկ է՝ քան թէ պղինձը, պղինձը
թանկ է՝ քան թէ երկաթը:

Ով կամենում է աշխարհիս վերայ
բաղդաւոր լինել, պէտք է աշխատա-
սէր, չափաւոր, խնայող, ազնիւ, խոնարհ
և ողորմած լինի:

Մի մարդուց հարցրին, թէ Աստ-

ւած ո՞ր տեղ է. պատասխանեց. «Ասացէք առաջուց, ո՞ր տեղ չէ»:

Մի իշխան բարկանալով մի գիւղական տանուտէրի վրայ, ասաց. «Ի՞նչպէս կը պատժէի քեզ, եթէ բարկացած չըլինէի»:

Արիստիպպոսին հարցրին, թէ ի՞նչ բանով է զանազանվում իմաստունը տրդէտ մարդուց, պատասխանեց. «Նրկուսին ևս մերկանդամ ուղարկիր անծանօթ մարդկանց մօտ և կը տեսնես»:

Պատոնից հարցրին թէ ի՞նչ զանազանութիւն կայ խելացի և անխելք մարդու մէջ, պատասխանեց. «Այն զանազանութիւնը, ինչ որ բժշկի և հիւանդի մէջ»:

Վիոզինէսը մի անգամ լապտեր վառած հրապարակում շրջում էր լուսապայծառ ցերեկով. նրան հարցրին թէ ի՞նչ էս որոնում, ասաց, «Մարդ եմ որոնում»:

Մի մարդ էրբ լսեց թէ մի քանի վատ մարդիկ նրան գովել էն, ասաց. «Վասկածում եմ թէ մի գուցէ անզգուշութեամբ մի վատ բան արած լինէի»:

Մի աղքատ պառաւ աղաչում էր Փիլիպպոս թագաւորին, որ նորա վէճը վճուէ. թագաւորը պատասխանեց, թէ ժամանակ չունիմ: Պառաւը պատասխանեց թէ. «Ուրեմն և ժամանակ չունիս թագաւոր լինելու»: Թագաւորը զարմանալով այս պառաւի ազատախօ

տութեան վերայ առանց բարկանալու
լսեց այն մեծ բազմութեանը, որ իրա-
ւունք էր պահանջում:

Ա. Մ. Ի. Ռեու Ա. Տ. Ե. Ե.
Ն. Կ. Լ. Ս. Զ. Ը. Բ. Գ. Դ.
Ո. Բ. Զ. Օ. Ղ. Լ. Ռ. Բ.
Զ. Թ. Պ. Ժ. Ա. Վ. Յ. Ն.
Խ. Ծ. Փ. Հ. Ի. Բ. Զ.

Յ. Փ.

Ընթ.	Ստորակետ.	Միջակետ.	Վերջակետ.
Սակակետ.	Շեշտ.	Պարոյկ.	Պատիւ.
Երկար.	Ենթամնայ.	()	” “
		Փակագիծ.	Չակերտ.

1009
9168

ԹՈՒԱՆՇԱՆՆԵՐ

Արբան.	Հայտն.	Հատկատ.
1 մի.....0.....	I
2 երկու.....00.....	II
3 երեք.....000.....	III
4 չորս.....0000.....	IV
5 հինգ.....00000.....	V
6 վեց.....000000.....	VI
7 եօթն.....0000000.....	VII
8 ութ.....00000000.....	VIII
9 ինն.....000000000.....	IX
10 տասն.....0000000000.....	X
50 յսուկ.....	L
100 հարիւր.....	C
1000 հազար.....	M

ԱՂԻՒՍԱԿ ԲԱԶՄԱԳԱՏԿՈՒԹԵԱՆ

1	×	1	1	4	×	6	=	24
1	×	2	2	4	×	7	=	28
1	×	3	3	4	×	8	=	32
1	×	4	4	4	×	9	=	36
1	×	5	5	4	×	10	=	40
1	×	6	6					
1	×	7	7	5	×	5	=	25
1	×	8	8	5	×	6	=	30
1	×	9	9	5	×	7	=	35
1	×	10	10	5	×	8	=	40
				5	×	9	=	45
				5	×	10	=	50
2	×	2	=	4				
2	×	3	=	6				
2	×	4	=	8				
2	×	5	=	10				
2	×	6	=	12				
2	×	7	=	14				
2	×	8	=	16				
2	×	9	=	18				
2	×	10	=	20				
3	×	3	=	9				
3	×	4	=	12				
3	×	5	=	15				
3	×	6	=	18				
3	×	7	=	21				
3	×	8	=	24				
3	×	9	=	27				
3	×	10	=	30				
4	×	4	=	16				
4	×	5	=	20				
4	×	10	=	100				
4	×	100	=	1000				

8102

ԱՅՑ Լ ՎՈՐՔ ԱՂՆԱԿ ԲԱԶՄԱԳԱՏԿՈՒԹԵԱՆ (ԳՆԱԳԱՐՔԻ ԱՅՏՈՒՄ)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	
3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25		
4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25			
5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25				
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25					
7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25						
8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25							
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25								
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25									
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25										
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25											
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25												
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25													
15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25														
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25															
17	18	19	20	21	22	23	24	25																
18	19	20	21	22	23	24	25																	
19	20	21	22	23	24	25																		
20	21	22	23	24	25																			
21	22	23	24	25																				
22	23	24	25																					
23	24	25																						
24	25																							
25																								

*

ՎԱՐՂՈՒՏԻ

Ի՞նչ էրեւելէ քոյրքէն Վարդուհի:

Դու արդէն չորս տարեկան ես, իմ փոքրիկ Վարդուհի, քո սովորելուդ ժամանակն մտննում է. այս փոքրիկ զիրքը պարզեում եմ քեզ, որը քեզ կարող է պիտանի լինել: Երբ որ Աստուած կը ապշ կը մեծանաս, այն ժամանակը քո ծնողներիդ օրինակը, նրանց խրատները և ուրիշ զրբեր քեզ կը սովորեցնեն աւելի բարձր զիտու-թիւններ: Իսկ քո մօրաբերոջը միշտ հաճելի կը լինի մտածել, թէ դու այս փոքրիկ դրբի վերայ կարդալ սովորեցիր, որը քեզ համար է զրած և թէ սրանից ստացար մի քանի առարկաների վերայ առաջին հասկացողութիւնները:

ՄԱՐԿՈՒՄ ՄԱՍՆ

1.

Վարդուհի— Կրնա՞նք տեսնել քոյր:

Մայրը առաւօտեան զալիս է Վարդուհու մօտ:
Վարդուհին վեր է կենում:

«Վարդուհի ջան, վեր կենալու ժամանակ է. Շուշան, արի Վարդուհուն շորերը հագցրու:

Եղբայրներդ արդէն վեր են կացել և քոյրերդ էլ զարթնել են: Թէյը, սերը և պաքսիմանները պատրաստ են:

Մանուկները նախաճաշիկ պէտք է անեն:

Իայց նախ և առաջ պէտք է երեսը խաչակնքել, կարգին հագնվել և Աստուծուն ուղիղ սրտով աղօթք անել:

Վարդուհի ջան, երեսդ խաչակնքիր:

Հիմի անկողնիցդ դուրս արի:

Շուշան, Ալարդուհուն մաքուր և երկայն գուլպաներ ու կանանչ մաշիկներ տուր:

Նրան բարակ շորեր հագցրու, որովհետև հիմի շոք է:

Ղրա երեսը լուս և գլուխն էլ սանտրիր:

Ալարդուհին անկողնիցը դուրս եկաւ, ինքը հագաւ գուլպաները և մաշիկները, թողեց իւր շորերը հազցնել և գլուխը սանտրել և մինչև անգամ նրա մտքովը չի էլ անցաւ լաց լինել:

„Հիմի լաւ կանգնիր, ձեռքերդ կործքիդ վրայ դիր և առա՛. Տէր Աստուած իմ մօրս, իմ հօրս, իմ մեծ մօրս և իմ բոլոր ազգականներիս ուղարկիր բաղդաւորութիւն և առողջութիւն: Աղարկիր, Տէր Աստուած, և ինձ և եղբայր-

ներիս և քրոջս, որ և մենք առողջ և հնազանդ լինենք:

Հիմի մօրդ ձեռքը համբուրի և առա՛. „բարի լոյս“:

„Շուշանին և եղբայրներիդ գրկիր, բայց զգուշութիւնով համբուրի քրոջդ, որովհետև նա դեռ շատ փոքր է“:

Ք.

Ալարդուհին նախաճաշիկ է անում:

„Հիմի նստիր եղբայրներիդ հետ և նախաճաշիկ արա՛:

Շուշան, Ալարդուհու կրծքի վրայ մի անձեռոցիկ փաթաթիր:

Ալարդուհի ջան, լաւ բռնիր գդալը, ինչպէս քեզ սովորեցրել են և թէյը մի թափիլ անձեռոցիկի վերայ:

Ալարդուհի ջան, ինչո՞ւ ես փշրում
հացը. նայիր, ի՞նչքան փշրանք է թափ-
վել գետնի վրայ:

Եյդ լաւ բան չես անում. Եստուած
հացը նրա համար է տալիս, որ ուտենք
և ո՛չ թէ գետնի վրայ թափենք:

Շատ խեղճ մանուկներ կան, որոնք
բոլորովին ուտելու հաց չունեն:

Հա՛, դու այն պատճառով չես բո-
լորը կերել, որ փոքրիկ շան համար ես
պահել:

Հիմի քիթ ու պոռնկդ սրբիր և
շնորհակալութիւն արա՛ մօրդ թէյի հա-
մար“:

3.

Հայրը և մայրը թէյ են խմում.

Հիմի հայրը և մայրը պէտք է թէյ
խմեն:

Սեղանը պցած է, սամալարը և սե-
րը պատրաստ են, իսկ սիրելի հայրը
դեռ տուն չէ եկել:

Մի ուքմին դուռը բաց արաւ: Ահա՛
և հայրը տուն մտաւ:

„Ուրախացէ՛ք, երեխայք: Ձեր հայրը
եկաւ“:

Ալարդուհին հօր մօտ վազեց, նրա
ձեռքը համբուրեց և ասաց:

— Բարի լոյս, իմ սիրելի հայրիկ“:

„Բարեւ, Ալարդուհի ջան: Բայց ա-
սացէ՛ք ինդրե՛մ — երեխայքը հնազա՞նդ
են թէ ոչ“:

— Ի՛չ ասիլ չուզիլ, շատ հնազանդ
են, մանաւանդ Ալարդուհին“:

Հայրը և մայրը նստեցին սեղանի
մօտ և սկսեցին թէյ խմել:

Յետոյ, Ալարդուհի ջան, ասաց մայ-
րը, ինչո՞ւ այդպէս շատ ես նայում բա-

Ժակակալի վրայ, չէ՞ որ դու արդէն խմեցիր“:

Արդուհին հեռացաւ, նստեց փոքրիկ նստարանի վրայ և սկսեց իրան տիկինների հետ խաղալ:

Նրան իրան մօտ կանչեց հայրը, պաքսիմատը սերով լիքը թէյի մէջը թրջեց և նրան տուեց:

— Շտորհակալ եմ, հայրիկ ջան: Բայց Պետրոսի՞ն և Յովհաննէսի՞ն:

»Նրանց էլ կը տամ. ահա ձեզ, Պետրոս և Յովհաննէս“:

— Բայց Վատարինէի՞ն:

»Վատարինէն դեռ փոքր է, նրա ատամները դեռ դուրս չեն եկած և նա չի կարող պաքսիմատ ուտել: Երբ որ նա կը մեծանայ, էն ժամանակը նա էլ կսկսի ուտել“:

— Ուրեմն ես նորա համար կը պահեմ:

Եւ Արդուհին կտարելով պաքսիմատի կտորը՝ թղթի մէջը փաթաթեց և Վատարինէի համար պահեց, որ երբ մեծանայ նրան տայ:

A.

Ապրիլի 15-ին էր Տեղի հետ զննում է մասունքը.

Հայրը իր առանձնասենեակը մտաւ, իսկ մայրը բանալիները վերցրեց: Արդուհին սկսեց սաստիկ աղաչել իր մօրը, որ իրան էլ մառանը տանի. մայրը Արդուհու խնդիրքը կատարեց:

Մառանումը կային տանձ, խնձոր և շատ զանազան քաղցրեղէններ: Արդուհին ամեն բանից ուզում էր, բայց մայրը ասաց, որ ոչ մի բան չի տալ, որովհետեւ Արդուհին արդէն շատ կերաւ:

Ալարդուհին իրան մօր խօսքը լսեց, իրան բերանիցը ոչ մի խօսք չի դուրս թուցրեց և մառանուժը ոչ մի բանի ձեռք չի տուեց: Մայրը նրան մի բուռը շաքարի գեղեցիկ սիսեռ ընծայեց խաղալու համար: Ալարդուհին ուզում էր իր մօր ետեւից մառանի բոլոր պուճախները ման գալ, բայց մայրը արգելեց:

Մայրը ասաց Ալարդուհուն. երբ կը մեծանաս, էն ժամանակը դու էլ ինձ հետ ամեն տեղ ման կը գաս:

5.

Ալարդուհին այգու-մը.

Երբոր մայրը Ալարդուհուն իր հետ չը վերցրեց և գնաց մառանի ամեն քունջ ու պուճախները ման գալու, այն ժա-

մանակը Ալարդուհին լաց չեղաւ, այլ իր գլխարկը դրեց և իր եղբայրների հետ գնաց այգին:

Նայեցէք, ի՞նչպէս հնազանդ երեխայ է: Նա ոչ մի բանի ձեռք չի տալիս, չի քաղում ծաղիկները, հեռուից նրանցից հոտ է քաշում և ձեռքերը իր մէջքին դրած է նայում նրանց վերայ:

Նա վերցրեց իր սիսեռը, մի կանանչ տեղ նստեց և խաղում է իր եղբայրների հետ:

Ի՞նչպէս նա լաւ է ածում աւաղը մէկ տեղից միւս տեղ, ի՞նչպէս լաւ կիտուկներ է անում:

Պետրոսը և Յովհաննէսը նստեցին սայլակի մէջը, — իսկ Շուշանը նրանց խաղացնում ման է ածում:

Ալարդուհին էլ էր ցանկանում սայլակով ման գալ, բայց նրա համար տեղ

չը կար: Արդուհին կը սպասի, որովհետեւ խելօք աղջիկ է:

Ահա մանուկները երկու անգամ այգու շուրջը պտուտ եկան:

Հիմի եղբայրները սայլակիցը դուրս կը գան և Արդուհին կը նստի:

Արդուհին այգումը երկար ժամանակ սայլակով ման եկաւ և շատ էլ խաղաց: Արեղակը պայծառ յուսաւորում էր և ինչպիսի դեղեցիկ թրթուրներ էին նստած մանուշակներէ և վարդի թփերի վերայ:

6.

Արդուհին իւրիւր-մ է եր օր հետ.

Դու արդէն բաւականին խաղացիր: Մայրդ կանչում է: Արդուհին իսկոյն այգուցը դուրս եկաւ և վերեւ գնաց:

Նա ինքը արդէն կարողանում էր սանդուղի վերայ բարձրանալ: Ահա նա և սենեակի մէջն է:

„Արդուհի ջան, արի մօրդ մօտ: Պէտք է կարդանք:

Հանիր դիրքդ:

Միայն թէ հիմի լաւ կարդա:

Մարդ,—վարդ, Ալարդուհի: Ալարդուհի:

Հը-նը-ա-զը-ա-նը-դը, հնազանդ: Ալարդուհին հնազանդ աղջիկ է:

Շատ լաւ, այսու ամենայնիւ զգուշութեամբ, գիրքդ մի պատուիր:

Միայն կեղտոտ և վատ մանուկներն են իրանց գրքերը պատուում: Լաւ կրթութեամբ մանուկները իրանց գրքերը մաքուր են պահում: „

Իչի շատ երկար ժամանակ Ալարդուհին կարդաց անսխալ:

Երբ որ Ալարդուհին իրան դասը վերջացրեց և իրան մօրից շտրհակալութիւն արաւ, այն ժամանակը նա ձեռքի գիրքը իրան տեղը դրեց և կրկին գնաց խաղալու:

7.

Ալարդուհին խաղում է եղբայրների հետ.

«Ինչո՞ւ ես խլում խաղալիքները Պետրոսի ձեռքից:

Իրան տուր, տեսնո՞ւմ ես, Պետրոսը լաց է լինում»:

Հնազանդ Ալարդուհին իսկոյն նրան տուեց խաղալիքները:

«Նայիր, ահա՛ քո տիկինդ նստարանի վրայ է դրած. դու նրա հետ խաղա:

Յովհաննէսը կուզէ քո տիկինդ: Ապասիր, ես նրան մի ուրիշ բան կը տամ:

Յովհաննէս, ահա՛ քեզ խաղալու գնտակ:

Այն առաջատու կուզէ տիկինը և աղաչում է սաստիկ. Ալարդուհի, նրան սուր տիկինը, իսկ ինքդ խաղալու գնտակով խաղա՛:

Ալարդուհին արդէն մեծ է, իսկ եղբայրները դեռ փոքր են. Ալարդուհին միշտ պէտք է սլատուէ իրան եղբայրներին, պէտք է լսի նրանց խօսքը և կատարի նրանց կամքը:

8.

Ալարդուհին գործի վրայ է.

«Ալարդուհի ջան, դու արդէն շատ խաղացիր, ժամանակ է փոքր ինչ աշխատել:

Լաւ կրթված աղջիկները միշտ չեն

խաղում, այլ երբեմն պարապում են աշխատանքով:

Արդուհի ջան, վերցրու մէրը և մի կծիկ թել:

Գուլպայի կապ գործի:

Եթէ լաւ գործած կը լինի, դու էդ կապը կը պարզեես քո մեծ մօրդ:

Մի սեղմիր մատներդ այդպէս, մի՛ շտապիր. պէտք է աշխատել առանց շտապելու:

Տեսնում ես, հատը վեր զցեցիր: Տո՛ւր այստեղ. մայրդ կուզի:

Երբոր Արդուհին կը վերջացնէ այդ գուլպայի կապը, այն ժամանակը իր եղբայրների, քրոջ, հօր և մօր համար կսկսի գուլպաներ անել:

Իսկ երբ կը մեծանայ, այն ժամանակը կսկսի կարել շապիկներ և շորեր: Արդուհին վեց զոյգ գուլպայի կա-

պեր գործեց: Հատ լաւ, այս անգամ բաւական է: Արդուհի ջան, ձեռքիդ գործքը մաքուր և կարգին պահիր“:

9.

Արդուհին էր ծեր և եղբայրների հետ գնում է էր մէջ ծեր ծօր.

„Արդուհին բոլոր առաւօտը շատ հնազանդ էր. լաւ կարդաց, շատ լաւ գործեց. հիմի մեծ մօր մօտ գնանք:

Իսկ եղբայրներս և քոյրս կը դա՞ն մեզ հետ:

Յովհաննէսը և Պետրոսն էլ կը գան. իսկ Հեղինէն տանը կը մնայ, որովհետեւ նա դեռ շատ փոքր է:

Հագնվեցէք, երեխայք ջան. Արդուհի, հագիր սալօպդ և զլխարկդ, իսկ ձեռնոցներդ չը մոռանաս:

Գուք պատրաստ էք: Չհանք:

Վարդուհի ջան, ինձ տուր ձեռքդ:

Ի՞նչպէս լաւ եղանակ է: Մեծ մօրից վերադառնալիս մոնենք ամառուայ այգին:

Ահա մեծ մօր տունը: Նայեցէք, երեխայք, այնտեղ խելօք և հանդարտ կացէք ու չարութիւն չանէք“:

10.

Վարդուհին մեծ մօր մօր է.

Մեծ մայրը շատ ուրախացաւ, երբ հեռուից տեսաւ Վարդուհուն, նրա մօրը և եղբայրներին: Նա դուրս եկաւ նրանց դիմացը և ասաց. „Ի՞նչպէս էք, իմ սիրելի մանուկներ“:

„Ի՞արեւ ձեզ, թանկազին մեծ մայր“,

ասացին մանուկները և համբուրեցին նրա ձեռքը:

Վարդուհին և նրա եղբայրները շատ խելօք կացան մեծ մօր մօտ: Մեծ մայրը տուեց նրանց շատ խաղալու թրղթեր, տիկլիններ, պատկերներ և զանազան գեղեցիկ խաղալիքներ. նորա երկար ժամանակ խաղացին:

Մեծ մայրը նրանց մինչև անգամ պաքսիմասներ տուեց:

Վարդուհին երկու պաքսիմաստ կերաւ, իսկ երկուսը պահեց. մէկը Հեղինէի, իսկ միւսը իր համար:

Նա բոլոր սենեակներում ման էր գալիս իր եղբայրների հետ, բայց ո՛չ մի բանի ձեռք չի տուեց:

Գուրս գալուց առաջ նա բոլոր խաղալիքները ժողովեց և պահեց: Մեծ մայրը նրան համբուրեց և ասաց, որ ճա-

չից յետոյ երեխանց հիւր կերթայ, ու
բոնք այդպէս սիրելի են և այդպէս խե-
լօք են կենում և չարութիւն չեն ա-
նում:

11.

Աւարդուհին աճառուայ այգո՞ն է.

Ախ, ի՞նչպէս լաւ է այգումը, ի՞նչ-
պէս կանաչազարդ է գետինը, ի՞նչ հիա-
նալի ծաղիկներ են:

Իսկ այս տեղ որքան երեխայք կան:
Ի՞նչքան լաւ հագնելով տիկիներ կան:

»Աւարդուհի ջան, գլուխ տո՛ւր այդ
տիկիներն, որը քեզ հետ խօսում է, միշտ
պէտք է քաղաքավարի լինել:

Արեխայք ջան, վազեցէք:

Աւարդուհի ջան, նայիր այդ թրր-
թուրը ի՞նչպէս գեղեցիկ թւեր ունի:

Չես կարող բռնել, թուաւ: Թրր-
թուրը թուչում է, իսկ Աւարդուհին
փոքրիկ ոտքեր ունի:

Իսկ դու գիտե՞ս թէ այդ ինչ մեծ
սենեկաճանճ է, որը թուչում է այդ
վարդի մօտ և բզզացնում է: Այդ —
սենեկաճանճ չէ, այդ — մեղրաճանճ է:

Աւարդուհի ջան, ձեռք մի՛ տար նը-
րան, նա կը կծի:

Տեսնո՞ւմ ես, Աւարդուհի ջան, թրր-
թուրը մեղրաճանճիցը գեղեցիկ է, բայց
մեղրաճանճը մեղր է ժողովում, իսկ
թրթուրը ո՛չինչ չի գործում:

Մեղրաճանճը թրթուրիցը աւելի
օգտաւէտ է“:

12.

Արդո՞ւհին որո՞ն լերարարնային մի աղփաս կնոջ
պատահեց.

„Նայիր, մայրիկ ջան, մեր դռան
մօտ մի աղքատ կնիկ կայ կանգնած:

Նրա ձեռքին մի փոքրիկ երեխայ
կայ, որը մեր Հեղինեիցը մեծ է, բայց
խնչպէս լղար է:

Արեւի է թէ էս օր նա դեռ ու
չինչ չի կերել: Նրա մայրը մի աղքատ
կնիկ է, որը փող չունի, որ հաց առնի:

Մայրիկ ջան, իմ մեծ մօրից ստա-
ցած պաքսիմատի կտորը ես նրան կը
տամ. իսկ հօրիցս մի հինգ կոպէկ կը
խնդրեմ և կը տամ այդ կնոջը“:

Արդո՞ւհին վեր գնաց հօր մօտ և
նրան աղաչելով խնդրեց: Հայրը գիտէր,
որ Արդո՞ւհին մի հանդարտ և խելօք

աղջիկ է. նրան հինգ կոպէկ պարգևեց
և հրամայեց այն աղքատ կնոջը տալ:

Արդո՞ւհին ուրախութեամբ տա-
րաւ այդ փողը և պաքսիմատը ու այդ
աղքատ կնոջը տուեց:

Ահնը խնդրում էր Աստուծուց, որ
այդ աղջիկ-պարօնը մեծանար և Աս-
տուած դրան բաղդաւորութիւն և եր-
ջանկութիւն պարգևէր:

Մանուկը ուրախութեամբ կերաւ այդ
պաքսիմատը և Արդո՞ւհուց շնորհա-
կալութիւն արաւ:

13.

Արդո՞ւհին ճաշ է ուտում.

„Ճաշ ուտելու ժամանակ է: Սեղանը
զցած է, սպուրը պատրաստ է: Արի՞ք
ուտե՛նք:

Այսօր ապուրը ի՛նչ համով է: Հո-
վացրու, Ալարդուհի ջան, որ բերանդ
չէրի: Սեղանի մօտ նստիր ուղիղ և
կարգին:

Այդպէս շատ հաց մի՛ ուտիլ, փորդ
կը ցաւի:

Եղբայրներիդ միս չեն տալ, որով-
հետև միսը փոքրիկ մանուկների համար
փասսակար է. Ալարդուհուն կարելի է
թողուլ մի փոքրիկ կտոր միս ուտել,
որովհետև նա նրանցից մեծ է, նրան
կարելի է և մի խիար տալ:

Անուշ արա՛, Ալարդուհի ջան, միսը
հացի հետ անուշ արա՛, իսկ առանց հա-
ցի առողջարար չէ: Դու ինչո՞ւ ես հացի
կտորը մատով բերանիդ մէջը կոխում:
Այդ անբաղաբավարութիւն է:

Հիմի ջուր խմիր, միայն շատ քիչ:
Ալարդուհին խորոված չի ուտիլ,

որովհետև փոքրիկ մանուկներին շատ
ուտելը փասսակար է:

Ահա՛ նրան մի տանձ և մի քանի բալ:

Ալարդուհին շատ բարի քոյր է. մէկ
բալը Պետրոսին տուեց, իսկ միւսը ին-
քը իր ձեռքով Յովհաննէսի բերանը
դրեց“:

14.

Ալարդուհին լար ընկաւ.

Ղաշից յետոյ Ալարդուհին սկսեց իր
եղբայրների հետ խաղալ: Ա՛խ, ի՛նչպէս
արագ են վազում նոքա:

Ահա Ալարդուհին սլկվեցաւ վար ըն-
կաւ և իր գլուխը պատուեց: Նա ար-
դէն կամենում էր լաց լինել, բայց նա
միտքը բերեց, որ լաւ կրթված աղջիկ-
ները երբէք չեն լաց լինում, եթէ միս-
չև անգամ վար էլ ընկնեն:

Միրելի աղջիկը վեր կացաւ և լաց չի
լինում, նրա գլուխը արդէն չի ցաւում
և Աւարդուհին կրկին վազում է:

Նա թաք կացաւ անկիւնումը և
Պետրոսը նրան չը գտաւ. իսկ երբ նա
սկսեց դուրս գնալ, այն ժամանակը Յով-
հաննէսը նրա ետեւից հասաւ:

Աւարդուհին խաղալուց յետոյ կեր-
թաց իր մօր մօտ:

15.

Աւարդուհին խոսում է իր մօր հետ.

«Առաջ քաշիր քո մեծ աթոռը
մօրդ մօտ և մենք կը խօսանք քեզ հետ:

Աւարդուհին ի՞նչ դազաններ է տե-
սել:

Շուն, կատու, ձի, կով, և ոչխար:

Շունը հաչում է, նա շատ բարի է,

հաւատարիմ է. բայց չը պէտք է բռն-
նել ո՛չ նրա ականջներիցը և ո՛չ պոչի-
ցը, որովհետև նա կը կծի:

Աստուծո մուկայօ է կանչում և մրո-
ւացնում է: Աստուծի հետ պէտք է ա-
ւելի զգուշութեամբ վարվել, չի հարկա-
ւոր կատաղացնել. նա չանկեր ունի, նա
կարող է չանկուել, — նրան պէտք է
զգուշութեամբ շփել:

Չին խրխնջում է. նա շատ ուժեղ
է և զեղեցիկ: Մանուկները ձիու մօտ
չը պէտք է կանգնեն, որովհետև եթէ
ձին քացի խփի՝ կարող է սպանել: Աւար-
դուհին ձի է սիրում, որովհետև նրա-
նով զբօսներու են գնում: Արբ նրա եղ-
բայրները կը մեծանան, այն ժամանակը
հայրը նրանց համար ձիան կառնէ: Աւար-
դուհին իր մօր և Հեղինէի հետ կը նստի
սայլակի մէջ, — իսկ եղբայրները ձիանու

վերայ. թրախք, թրախք և հեռու կեր-
թանք:

Վովը բառանչում է: Նա տալիս է
կաթ. կաթի երեսից սերը քաշում են
թէյի համար: Վաթից շինում են սլա-
նիր, մածոն, իւղ և թան: Վովը ամե-
նահարկաւոր կենդանի է:

Ոչխարը մայում է: Մանուկները կա-
րող են խաղալ ոչխարի հետ, որովհետե
նա շատ բարի է և նրանց փնաս չի տալ:
Ոչխարի վերայ երկար և գանգուր բուրթ
կայ, այդ բրթիցը զանազան առարկա-
ներ են շինում“:

16.

Վարդուհին կնին խոտած է իւր հետ.

— Վարդուհի ջան, ինչո՞ւ համար է
Մտտուած քեզ աչքեր տուել:

„Որ ես նայեմ“:

— Իսկ ականջներ՞:

„Որ ես ըտեմ“:

— Իսկ լեզո՞ւ:

„Խօսակցութեան համար“:

— Իսկ ստամեն՞ը:

„Որ ես ուտեմ“:

— Իսկ ոտքե՞ր:

„Որ ես ման գամ“:

— Իսկ ձեռքե՞ր:

„Եշխատանքի համար“:

— Վարդուհի ջան, առ գործքդ և
էլի գործի վեց զոյգ քո գուլպայի կա-
պերից:

17.

Վարդուհին հեքերի յօր.

Վարդուհիի հօր և մօր մօտ հիւ-
րեր եկան: Տուն մտաւ նրա մեծ մայրը,

մօրաքոյրները և այն բարի պարօնը, ուրին հայրը սաստիկ սիրում է և որը միշտ իր ջերմորէն քաղցրեղէններ ունի: Նրանց ետեւից էլի մի քանի հիւրեր եկան:

Այսպէս ինքն իր ատաղջը դուրս եկաւ ուրախութեամբ, իրան մեծ մօր ձեռքը համբուրեց, իրան մօրաքոյրներին գրկեց և բոլոր հիւրերին գլուխ տուեց:

Նա սէրից քաղցրեղէններ չէ ուզում, որովհետեւ նա գիտէ, որ այդ ինչպէս լաւ չէ և անբաղաքաւ թիւն է. նա իր մօր մօտ խոնարհ կանգնած էր և սէրին չէր խանդարում խօսալու ժամանակ:

Արեւի է թէ Այսպէս ինքն կասի իր մեծ մօր համար այն երգը, որը սովորել է իր հօրից:

„Շատ լաւ, մայրիկ ջան, ես կասեմ Ծիծեռնակը“:

Ծիծեռնակ, ծիծեռնակ,
Գու դարնան սիրուն թռչնակ.
Գէտ ի սէր, ինձ ասա,
Թռչում ես այդպէս արագ:

Մա, թռչի, Ծիծեռնակ,
Ծընած սեղս Աշտարակ.
Մեզ շինիր քո բունը,
Հայրենի կտուրի տակ:

Մեզ հետեւ ալեօր,
Հայր ունիմ սրգաւոր.
Որ միակ իւր որդուն
Սպասում է օրէ օր:

Երբ տեսնես դու նորս,
Ինձից շատ բարեւարս,
Ասա, թող նրատի լայ
Իւր անբաղդ որդու վերայ:

Գու պատմէ թէ ինչպէս,
Աստ անտէր ու խեղճ եմ ես,
Միշտ լարով ողբալով
Ղեկնաքս մաշուել, եղել կէս:

Ինձ համար ցերեկը,
 Մութ է շրջում արեգը.
 Վիշերը թաց աչքիս,
 Վունը մտ չի գալիս:

Եսիր որ չի բացուած
 Թառամեցայ միացած.
 Ես ծաղիկ գեղեցիկ,
 Հայրենի հողից զըրկած:

Վէհ, սիրուն Ծիծեռնակ,
 Հեռացիր թռիր արագ.
 Վէպ ի Հայոց երկիրը,
 Ծընած սեղս Աշտարակ:

— Շատ լաւ —, կարելի է թէ մեզ
 համար մի ուրիշ երգ էլ կը երգի, զոր
 օրինակ, Լէր հեռանասը:

„Ուրախութեամբ, ես այդ շատ լաւ
 գիտեմ“:

Լէր հեռանաս քո մայրենի աշխարհից
 Սարսու թողուն սերտ բարեկամք քեզանից
 Մեր ամենիս դու մայր էիր զըթառատ,
 Երդ հեռանաս, մեզ մութ պատէ անվարատ,

Վո սուրբ ձեռօք մեր վէրքերը շատ անգամ,
 Լուանայիր, դեղ զընէիր ամեն ժամ.
 Վո մազերից ոլորէիր վիրակապ,
 Վո բոլոր կեանքդ ազգիդ համար էր ազապ:

Երդ Հայոց զօրքն իւրեանց մօրից որբանայ,
 Վ ըրաց ազգը քո խընամօք պերճանայ.
 Հայաստանը զըրկի իւր սուրբ Շուշանից,
 Վ ըրաստանը բուրէ հոտով քաղցրալից:

Ուր որ երթաս, ուր որ լինիս տիրուհի,
 Մեր սիրտ հոգին քեզ հետ տանիս մաքրուհի.
 Պընաս բարեաւ, մեր լոյս հաւատ քեզ ընկեր,
 Եչն ու Խաչը քեզ պահապան զօր զիշեր:

Եզգդ ու հաւատդ պինդ պահպանէ մէջ Վ ըրաց.
 Հայ անունը միտքդդ պահէ անմոռաց.
 Լոյս հաւատիդ հաստատ կացիր յաւիտեան,
 Լոյս հաւատըդ քեզ միշտ պահէ անսասան:

— Շատ լաւ, Վարդուհի ջան, ա-
 մենքը քեզ կը սիրեն, որովհետեւ հնա-
 զանդ ես մօրդ:

18.

Վարդուհր-ճար նշնակէս հիւրեր եկան .

— Ուրախացիր, Վարդուհի ջան, քեզ մօտ էլ են հիւրեր դալիս. Մկրտիչը, Մարիամը, Պօղոսը, Աննան, Յովակիմը, և Վարապետը:

Վարդուհին հանեց իր խաղալիքները իր զանազան տեսակ տնտեսական առարկաները. այստեղ այնտեղ դարսեց պընակներ, խեցիներ, բաժակ, թէյաման, դանակներ և պատառաքաղներ:

Նա հրաւիրում է իր հիւրերին և իբր թէ նոցա համար ածում է սուրճ, թէյ և սեր:

Մանուկները իբր թէ իրանք իրանց համար պատրաստում են խորոված, տապակայ, սպաս և խաղալով իբր թէ ճաշ են պատրաստում:

»Նայիր, Վարդուհի ջան, Աննան կանգնած է. առաջ քաշիր նրա մօտ աթոռը և ասա. չէք կամենալ նստիլ:

Վարելի է թէ կամենաք պատկերներով զուարճանալ: Ահա ձեզ մի ամբողջ խաղալիք:

Ախ, ի՞նչպիսի հիանալի երեք յարկանի տուն շինեց Մկրտիչը: Օգուշու թեամբ, մանուկներ, մի շարժէք սեղանը:

Ահա՛ քեզ տրաքոց: Յովակիմը սեղանը շարժեց և տունը շուռ եկաւ. այսու ամենայնիւ չը պէտք է բարկանալ Յովակիմի վրայ. նա այդ յանկարծ և պատահամբ արեց:

Նրեխայք, կարելի է թէ դուք խկապէս քաղցած էք:

Ահա՛, Յովհաննէսը իբր թէ գիտութեամբ թան ու սեր է բերում:

Ալարդուհի ջան, համեցէք արաւ. չէ՞ որ դու տան տիկին ես: Առ թէփշին և խնդրի մանուկներին ուտելու:

Տես, տես, Ալարդուհին կուզէ իր համար ամենից առաջ վերցնել: Այդ լաւ բան չէ. առաջ պէտք է հիւրերին համեցէք անել: Ալարդուհին պէտք է ամենից յետոյ վերցնի, որովհետեւ նա տան տիկին է:

Այդ հացի երկու կտորները եղբայրներիդ համար թող մնան. եղբայրներդ երբ որ կը զարթնեն, այն ժամանակը վերև կը դան:

19.

Աղբայրները գալիս են, Ալարդուհին պար է գալիս. «Հա՛, Պետրոսը և Յովհաննէսը զարթել են: Այս տեղ են գալիս: Նորքա

խնչպէս ուրախ են, ինչպէս ժպտում են“:

Ալարդուհին համբուրում է իր եղբայրներին, որովհետեւ նա նրանց շատ է սիրում:

Ալարդուհին քաղցրեղէններ չէր ուզում այն բարի պարոնից, բայց նա նրան երկու հատ քաղցրեղէն պարզւեց. մէկը սպիտակ, իսկ միւսը կարմիր:

Նա սպիտակը կերաւ, բայց կարմիրը երկու հաւասար կտոր արեց և իր եղբայրների համար պահեց: Այդ ինչպէս ուրախացրեց նրանց, նորքա ինչպէս շնորհակալ եղան նրանից:

Այժմ մէկը խաղար, մանուկներ պար կը գային“:

Ալարդուհին իր մեծ մօր մօտ դնաց, գզվեց նրան և խնդրեց նրան, որ նա փոքր ինչ խաղայ:

Մեծ մայրը նստեց Քորսոսլիանի մօտ և խաղաց լաւ պօլկայ:

„Պար եկէք, երեխայք:

Օգուշութեամբ, Արդուհի ջան, Պետրոսին այդպէս մի՛ քաշ տալ: Նա քեղանից փոքր է և դեռ չի կարողանում արագ վազել:

Տեմնում ես, չը լսեցիր, անզոյշ պտոյտ ես դալիս: Յովհաննէսին բըրդեցիր և նա վար ընկաւ:

Ներողութիւն ինդրի նրանից:

Փոքր ինչ պար արի Աննայի հետ:

Հիմի բոլորդ էլ պար եկէք բոլորի շուրջ՝ ձեռքի տուած:

Միւս կողմի վրայ, որ գլուխներդ պտոյտ չը գայ:

Արդուհի ջան, այդպէս բարձր մի՛ երգել:

Խելօք մանուկները երբէք այդպէս

չեն գոռում:

Հիւրերին կը զգվեցնես, Հեղինէին կը դարձեցնես, իսկ նա իր օրօրոցումը ի՛նչպէս հանդարտ քնած է:

Սանուկները երկար ժամանակ պար էին դալիս, երբեմն բոլորը միասին, երբեմն զոյգ զոյգ:

Աերջապէս նոքա դադարեցին և նստեցին: Մեծ մայրը նոյնպէս դադարեց և էլ չը խաղաց:

Արդուհին իր մեծ մօր ձեռքը համբուրեց և շտրհակալութիւն արաւ լաւ պօլկայի համար:

20.

Հէրերը ջրէ՛ն էն.

Արդուհու հիւրերը սկսեցին պատրաստովի իրանց տունները գնալու, նա

Նրանց բոլորին համբուրեց և մնաս բա-
րև ասելուց յետոյ, նա նրանց խնդրեց
կրկին իր մօտ շնորհք բերել միւս օրն էլ:

Յետոյ նա ժողովեց բոլոր խաղա-
լիքները և մի արկղի մէջ պահեց:

Տախտակամած վրայից պատկերնե-
րը ժողովելուց յետոյ, նա տարաւ նը-
րանց իր մօր մօտ:

Պետրոսը և Յովհաննէսը նրան օգ-
նեցին:

Եթէ մանուկները մաքուր ժողովում
են խաղալիքները, այն ժամանակը նը-
րանք միշտ խաղալիքներ են ունենում
իրանց ազատ ժամանակը խաղալու հա-
մար:

Հիմի Յովհաննէսը բերեց սամավա-
րը և թէյի սարք ու կարգը մօր և նրա
հիւրերի համար:

Արդուհուն արդէն աւելի ոչինչ չեն

տալիս, որովհետև նա խմել է թէյ և նա
պէտք է փոքր ինչ վաննայի մէջը նստի:
Աննան պատրաստ է: Շուշանը
Արդուհուն ետեից եկաւ:

„Գնա՛, Արդուհի ջան, մի լար և
բոլորին բարի գիշեր ասա՛“:

Արդուհին գնաց և լաց չեղաւ,
թէպէտ նա բոլորովին չէր ուզում հիւ-
րանոցիցը դուրս գնալ:

Նա իր մեծ մօր, իր մօր և հօր
ձեռքը համբուրեց, գրկեց իր մօրաքոյ-
րերին և այն բարի պարոնին՝ որի ջե-
բումը միշտ քաղցրեղէն կայ: Բոլորին
էլ շատ քնքոյշութեամբ գլուխ տուեց:

21.

Արդուհին լողանա՛ծ է և յետոյ ընթրի՛ք է անու՛մ.

Արդուհին ցածր գնաց և ուրա-

խութեամբ շորերը հանեց Շուշանի օղ-
նութեամբ:

Վաննայի մէջը հանդարտ նստած է
իր համար և մի ձեռքից միւս ձեռքու-
մբն է անում ջուրը:

Վարդուհին լողանալ չի սիրում,
բայց պէտք է լողանալ, որովհետև բը-
ժիշկը հրամայում է: Վարդուհու հա-
մար այդ բանը առողջութիւն է. վան-
նայից յետոյ նրա ոչ մի տեղը չի ցաւիլ:

Վարդուհին զարմանալի հնազանդ
աղջիկ է. առանց նազ անելու և ա-
ռանց հակառակվելու թողեց իրան լո-
ղացնել:

Վաննայից դուրս գալուց յետոյ,
Վարդուհին հաքաւ տաք բաձկոնը և
իր եղբայրների հետ ընթրիք արաւ:

Իսկ իհնչպէս համեղ էր կաթով
փլաւը:

Վարդուհին ընթրիքից յետոյ էլի
վազում էր և խաղում էր, քանի որ
դեռ իր մայրը չէր եկել:

22.

Վարդուհին գնաց է բէլու:

«Վարդուհի ջան, քնելու ժամանակ
է, մօրդ հետ ասա նրա ասած աղօթքը:

Շնորհակալ եմ քեզանից, Տէր Աս-
տուած, քո ողորմութեան համար: Աւ-
ղարկիր հանգստութիւն, Տէր Աստուած,
որ և ես, և հայրս, և մայրս, և եղ-
բայրներս ու քոյրս էլ հանդարտ քնենք
և էգուց առողջ զարթնենք:

Հիմի Վարդուհի, գրկիւր մօրդ և
մայրդ էլ քեզ կը գրկէ, որովհետև ամ-
բողջ օրը դու խելօք, հնազանդ և հան-
դարտ կացար:

Եւ Աստուած, և հայրը, մայրը ու մեծ մայրը սիրում են հանդարտ մանուկներին:

Շնորհակալութիւն արա՛յ այնոր համար, որ նա բոլոր օրը քեզ պահպանեց:

Մօրդ կրկին համբուրիր, երեսդ խաչակնքիր և Տէրը քեզ հետ:

Բարի գիշեր, Ալարդուհի ջան“:

Շ

ԵՐԿՐՈՐԻ ՄԱՍԿ

ԸՆԹԱԵՐՅԵՐԵՆ.

Ն * Ի * Գ * Ե * Լ * Է * .

Շատ այնպիսի օրեր անցան, ինչպէս մենք նկարագրեցինք. կարծեմ մի տարուց աւելի անցկացաւ, իսկ Ալարդուհին միշտ հնազանդ էր և ջանասէր: Նա այն ժամանակը արդէն բաւականին լաւ էր կարդում և համարում և երեք զոյգ էլ գուլպայ էր գործել, երբ իր հայրը նրա համար մի լնթերցարան առաւ, որի մէջը շատ զուարճալի և բարոյական պատմութիւններ կային: Ուրախացած Ալարդուհին իր մօր հետ ամեն օր

կարդում էր այդ պատմութիւնները, որոնցից մի քանիսը այստեղ աւելորդ չենք համարում յիշել, որք են.

Մ Է Զ Գ.

Մի գիւղացի տեսաւ որ ծեր մարդիկ ակնոց էին դնում կարդալու համար: Նա գնաց մի քաղաք վաճառականի մօտ, որ ակնոցներով առևտուր էր անում, և խնդրեց նորանից ամենալաւագոյնը: Վաճառականը տուեց նրան այն, ինչ որ նա խնդրեց: Գիւղացին ակնոցը աչքերին դրեց, առաւ ձեռքը դիրք և ասաց, թէ այս ակնոցս պիտանի չէ: Վաճառակը տուեց նրան ուրիշ ակնոցներ, բայց սուքա եւ նրա համար անպիտան էին: Միով բանիւ, որքան ակնոց և առնում էր նա, ոչ մէկը չէր օգնում նրան կարդալու: Ի վեր-

ջոյ վաճառականը հարցրեց նրան. «Ինչեք, արդեօք կարդալ գիտե՞ս դու»: — «Այ մարդ, պատասխանեց գիւղացին, եթէ ես կարդալ գիտենայի, ինձ ի՞նչ հարկաւոր էին քո ակնոցները»:

Ղ Գ Զ.

Մարդուն մէկը հարցրեց Ղիողիսէսին՝ թէ ժամը քանիսի՞ն պէտք է ճաշել: Պատասխան տուեց փիլիսոփան. եթէ հարուստ ես՝ երբ կամենաս, իսկ եթէ աղքատ ես՝ երբ կարողանաս:

Մայրը և է-ր զաւակը.

Մի մայր երկու զաւակ ունէր, որոնց հաւասար կերպով սիրում էր: Մի օր անդրանիկը ասաց իր մօրը. մայրիկ, գիտե՞մ որ դու ինձ շատ ես սիրում,

բայց չես կարող այնքան սիրել, որքան ես քեզ սիրում եմ:— Ինչո՞ւ դու այդպէս ես կարծում, որդեակ, մայրը նրան հարցրեց: — Արովհետեւ դու երկու զաւակ ունիս, իսկ ես միայն մի մայր:

Տ Ի Ե " - Ը Է - 2.

ՄԿՐՏԻՉ. Յովակիմ, ի՞նչ էիր շինում երեկ:

ՅՈՎԱԿԻՄ. Ոչինչ, ես շատ տխուր էի:

ՄԿՐՏԻՉ. Ի՞նչի համար էիր տխուր:

ՅՈՎԱԿԻՄ. Մենակ էի մնացել, այն պատճառով:

ՄԿՐՏԻՉ. Ուրեմն քո միայնութեան ժամանակ դու ինքդ ես եղել քո տրխրութեան պատճառը:

ՅՈՎԱԿԻՄ. Ի՞նչ անեմ մենակ մնացած ժամանակս: Ես ի՞նչպէս անցկացնեմ ժամանակը:

ՄԿՐՏԻՉ. Ժամանակի անց կենալու հետ քո կեանքն էլ նրա հետ անց է կենում: Ինչի՞ ես կամենում անբան, անգործ զուր տեղը ժամանակը անցկացնել. միթէ չը գիտե՞ս, որ մեր կեանքը շատ կարճ է:

ՅՈՎԱԿԻՄ. Ի՞նչ պէտք է արած, երբեմն ժամանակը շատ երկարանում է:

ՄԿՐՏԻՉ. Ե՛րբ բանի պատճառն այն է, որ մենք չը գիտենք ժամանակի օրինաւոր գործածելը:

ՅՈՎԱԿԻՄ. Ե՛րբ ի՞նչ ես ասում, ի՞նչ շինեմ ես այն ժամանակը, երբ տանը միայն նստած եմ և սիրտս էլ բան չինել չէ ուզում:

ՄԿՐՏԻՉ. Մի բան վեր առ և գործի:

ՅՈՎԱԿԻՄ. Շատ ես լաւ հրամայում, եթէ սէր ունենամ բան շինելու:

ՄԿՐՏԻՉ. Գլխաւոր բանը սկսելն է:

Որքան կարող ես շուտով և սրտով ըս-
կսէ բան շինել: Ի հարկէ առաջ փոքր
ինչ կը նեղանաս, բայց ոչինչ: Սիրտդ
մի կոտրի. քանի երկար գործես ու աշ-
խատես, այնքան գործդ կը թեթևանայ
և այնքան լաւ կը շինես: Այդպէս գոր-
ծով պարապած եղած ժամանակը այն-
պէս կ'անցկենայ, որ դու ել չես իմանայ:
Իայց սիրտդ ել կուրախանայ, որովհե-
տե գործ շինեցիր: Դու այս բանս մի
լաւ փորձէ և կը տեսնես, որ ճշմարիտ
է ասում քեզ քո Մկրտիչ եղբայրը:
Միայն աշխատանքով և գործով կա-
րելի է տխրութիւնը փախցնել:

Այս և լաւօրեր.

Մի սաստիկ գիշերային մութ ժա-
մանակ մի կոյր մարդ ման էր գալիս

փողոցներում: Կա ձեռքումը մի լապ-
տեր ունէր և ուսի վրայ մի կուժ ջրով
լիքը: Մի մարդ պատահելով նրան շատ
զարմացաւ, տեսնելով որ մի կոյր մարդ
ձեռքին լապտեր ունի: „Այ խեղճ ո-
ղորմելի ասաց նրան, քո ինչի՞ն է պէտք
այդ լոյսը: Մի՞թէ քեզ համար գիշեր
ու ցերեկը միենոյնը չէ՞“:

— Ես այս լապտերը ինձ համար չեմ
բռնում, կոյրը նրան պատասխանեց,
այլ քեզ նման ցնորուածների համար,
որ չը գան չը խփվեն ինձ ու կուժս չը-
կոտրեն“:

Երեկոյն և երէր.

Մի անգամ մի երեխայ փողոցումը
լաց էր լինում և բղաւում: Մի երի-
տասարդ նրան հարցրեց, որ այն տեղով

անցնում էր, թէ ինչո՞ւ համար ես լաց լինում: Ես մի փող եմ կորցրել, նա պատասխանեց, որը մայրս էր ինձ տուել: Ելա է, ասաց նրան երիտասարդը, դժուար չէ այդ կորուստի առաջն առնել. մի լար, ահա ուրիշ փող: Երեխան վեր է առնում փողը, բայց մի քանի րոպեից յետոյ դարձեալ սկսում է լաց լինել և բղաւել: — Ելի ինչո՞ւ համար ես լաց լինում: — Ես լաց եմ լինում, որովհետեւ միտք եմ անում այս բանս, որ եթէ իմ փողս կորցրած չը լինէի, այժմ երկու փող կունենայի:

Ե ի ե շ ե ց ե .

Երբ որ դու մի գիւղ ես մտնում, ամեն բանից առաջ ի՞նչ ես տեսնում: — Եկեղեցին: Եկեղեցին ամեն տներից

բարձր է շինած, այնպէս, որ նրա զանգակատունը շատ հեռուից կարող ես տեսնել: Եկեղեցին միւս տներից մեծ է և նրանցից հեռու է շինած. նա միւս տների նման չէ: Ոչ մէկ տուն չէ մըտնում գիւղի բոլոր ժողովուրդը, բայց եկեղեցումը ամեն մարդ տեղ ունէ՝ մեծն էլ, փոքրն էլ, հարուստն էլ, աղքատն էլ, հիւանդն էլ, առողջն էլ: Եմենքը հաւասար են Եստուծու առաջը:

Քեզ երեխայ ժամանակը եկեղեցումն են մկրտել, եկեղեցումը կը պսակեն քեզ, երբ կը մեծանաս: Երբ մեռնես՝ նմանապէս եկեղեցին կը տանեն քեզ և եկեղեցու մօտ կը թաղեն քեզ: Եկեղեցու մօտ են լինում թաղած նմանապէս քո հայրը, մայրը և պապերդ:

Ուրեմն եկեղեցին և հասարակ տները միևնոյն չեն: Հասարակ տանը դու կա-

րող ես բարեկամ էլ ունենալ, [ԹՀնամի էլ: Բայց եկեղեցումը, Աստուծու տանը, [ԹՀնամիներդ էլ իրանց սրտից հանում են ոխը եւ ատելութիւնը, մոռանում են չարութիւնը և բարեկամանում են քեզ հետ:

Ղ * ն * ու * յ * շ * ր * ր .

Մէկ հարուստ մարդ քաղաքիցը դուրս մի ճանապարհի վրայ շատ մեծ ու գեղեցիկ տուն էր շինել պալատի նման. ոչինչ չէր խնայում այդ շինութիւնը զարդարելու, բայց աղքատներին ողորմութիւն չէր տալիս:

Մէկ անգամ մէկ խեղճ ծեր մարդ դադրած եկաւ այդ շինութեան մօտ և էլ ուժ չունենալով իր ճանապարհը շարունակելու, խնդրեց այն հարուստին, որ

իրան իրաւունք տայ այն գիշերը այն տեղ քնելու: Հարուստը հպարտութիւնով այն աղքատին պատասխան տուեց, [Թէ իր տունը ոչ իջեան է և ոչ էլ հիւրանոց: Ծերը ասաց որ ուզում է այն հարուստին երեք բան հարցնել և խնդրեց որ նա պատասխան տայ:

Մեծատունը համաձայնեցաւ:

Ծերը հարցրեց. «Ո՞վ էր քեզանից առաջ այս տանը կենում:

— Իմ հայրը, պատասխան տուեց մեծատունը:

— Քո հօրից առաջ:

— Իմ պապը:

— Իսկ քեզանից յետոյ ո՞վ պէտք է կենայ այս տանը:

— Յոյս ունիմ, որ իմ որդիքը կենան:

— Ուրեմն, ասաց ծերը, եթէ դուք

ամենքդ էլ այստեղ բնակվել էք միմեան-
ցից յետոյ մի քանի տարի, ապա հիւ-
րեր չէք դուք. ձեր տունն էլ իսկապէս
հիւրանոց է և իջևան: Մի՛ փշաքնիւ
անմեղ տեղը ահագին փողեր այս տանդ
ղարդարանքի վրայ, որ քեզ համար
կարճ ժամանակուայ բնակարան պէտք է
լինի. այլ օգնութիւն տուր չունեցող-
ներին և աղքատներին, Աստուած էլ
քեզ կը վարձատրէ այն կեանքումը“:
Մեծատունը ամաչեց, այն գիշերը ծե-
րին քնելու տեղ տուեց և այնուհետև
օգնութիւն էր տալիս չքաւորներին:

ԵՐՐՈՐԴ ՄՇԱՆ

ՎԱՐԴՈՒՅՈՒ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ՄՕՐ ՅԵՑ.

Ն. Կ. Գ. Բ. Ե. Լ. Կ. Ե. Լ. Կ. Ե. Լ.

Վարդուհին արդէն լաւ էր կարդում,
նա շատ աղօթքներ գիտէր, իմ ցոյց
տուած երգերը մի քանի անգամ կար-
դացել էր. արդէն սկսել էր մեծ գրը-
քերից շատ բան սովորել. բայց ամենից
աւելի իր մօր խօսակցութիւնից օգուտ
քաղեց: Վարդուհին երբ աշխատասէր
և ունկնդիր էր լինում (թէև նա միշտ
այդպէս էր), այն ժամանակը մայրը կան-
չում էր նրան իր մօտ և նրանք այս-
պէս էին խօսում.

Առաջին եռասկիցութիւն.

„Արարդուհի ջան, դու կարող ես համարել:

— Կարող եմ:

— Մինչև քանի՞սը կարող ես համարել:

— Մինչև տասը:

— Շատ լաւ: Համարիր:

— Մէկ 1, Այց 6.

Երկու 2, Եօթը 7.

Երեք 3, Ութը 8.

Չորս 4, Ինն 9.

Հինգ 5, Տասը 10“.

— Շատ լաւ:

Երկրորդ եռասկիցութիւն.

„Արարդուհի, դու գիտե՞ս այսօր ինչ օր է:

— Գիտեմ: Երկուշաբթի է:

— Իսկ էգուց ի՞նչ օր կը լինի:

— Երեքշաբթի:

— Իսկ էգուցինց յետոյ:

— Չորեքշաբթի:

— Իսկ յետոյ:

— Հինգշաբթի:

— Իսկ հինգշաբթի օրինց յետոյ:

— Ուրբաթ:

— Իսկ ուրբաթինց յետոյ:

— Շաբաթ:

— Այլերջապէս, շաբաթինց յետոյ:

— Կիրակի:

— Արարդուհին կիրակի օրը իր հօր հետ կերթայ եկեղեցի և Աստուծուն աղօթք կանեն: Այն տեղ ի՛նչպէս գեղեցիկ է: Արարդուհին երբ կը մեծանայ, նրան էլ կը տանեն եկեղեցի. բայց այդ ժամանակը պէտք է շատ համեստ և խոնարհ լինել“:

Ահւրակի օրը մեծ մայրը և մօրա-
քոյրը մեզ մօտ ճաշ կուտեն: Ահւրակի
օրը երեխայքը չեն սովորիլ և շատ քաղ-
ցրեղէններ կը ստանան, եթէ արժանի
են. կիւրակին շատ ուրախալի օր է:

— Բայց կիւրակի օրից յետոյ ո՞ր
օրն է գալիս:

— Նրկուշաբթի:

— Նրկուշաբթին նորէն կը դառնայ
և մէկ շաբաթ կը լինի: Այդ քանի՞ օր
է: Ալարդուհի, համարիր մատներովդ:

— Նրկուշաբթի, երեքշաբթի, չո-
րեքշաբթի, հինգշաբթի, ուրբաթ, շա-
բաթ, կիւրակէ. = Եօթն օր է:

— Եօթը օրը մէկ շաբաթ է“:

Արդարեւ իսաակոս-նէ-ն.

„Ալարդուհի, դու արդէն գիտես մի

շաբաթը, ասա ինձ չորս շաբաթը ի՞նչ
բան է:

— Մէկ ամիս է:

— Իսկ վեց ամիսը:

— Աէս տարի է:

— Իսկ տասներկու ամիսը:

— Մէկ տարի է:

— Բայց դու երեւի, դեռ չը գիտես
ամիսների անունները:

— Չը գիտեմ, մայրիկ ջան:

— Ուրեմն լսիր, ես քեզ կը պատ-
մեմ.

Յունվար, Փետրվար, Մարտ, Ապ-
րիլ, Մայիս, Յունիս, Յուլիս, Օգոս-
տոս, Սեպտեմբեր, Հոկտեմբեր, Նոյեմ-
բեր, Դեկտեմբեր:

— Մայրիկ ջան, ես չեմ կարող մի-
տըս բերել այդ բոլոր անունները:

— Սպասիր, Ալարդուհի ջան, որ դու

աւելի հեշտ միտդ բերես, ես քեզ ամեն ամսի վերայ մի բան կը պատմեմ:

Յուն վար ամսումը շաա ցուրտ է: Փողոցումը սառնամանիք է և ձիւն. ծառերի վերայ տերեւներ չեն լինում, այգումը ո՛չ ծաղիկներ են լինում և ո՛չ խոտ. մեղուները և թրթուրները չեն երևում. դետերը սառչում են, որոնց վերայ մանուկները սահնակով վազում են, վառարանները և օճախները վառում են: Ալարդուհին ջան, կրակին մօտ մի՛ գալ, դու կարող ես տաքանալ և յետոյ մըրսիլ, բայց որ աւելի վատն է, դու կարող ես շորդ այրել:

Փետր վար ամսումը նոյնպէս ցուրտ է, բայց օրերը աւելի երկար են: Փետր վար ամսումը և Ռարեկենդանն է. կուտենք գաթայ, որ դու շատ ես սիրում:

Մարտ ամսումը շատ անգամ ձիւն է գալիս և անձրև, քամոտ օրեր և սաստիկ ցեխեր են լինում. Ալարդուհին մեծ մօր մօտ չի գնալ, այլ տանը կը նստի: Ալարդուհին կը խաղայ, Ալարդուհին պար կը գայ իր եղբայրների հետ:

Ապրիլ ամսումը տաք է արդէն. արեգակը այրում է. թռչունները սկըսում են երգել. կանաչը երևում է: Ալարդուհին իր հօր, մօր, եղբայրների և քրոջ հետ կառքով քաղաքից դուրս կերթայ:

Մայիս ամսումը արդէն ամեն տեղ գեղեցիկ է. բաղմաթիւ ծաղիկներ են լինում, այգին շատ գեղեցիկ է լինում, դաշտերը, ծառերը և թուփերը շատ սաստիկ կանաչում են: Ամեն համեստ երեխայքը գնում են զբօսնելու:

Յունիս ամսումը վարդերը բացվում են: Ալարդուհին իր մօր համար

ծաղկի փունջ կը բերէ: Յունիս ամսու-
մը ելակ կուտենք, կարելի է թէ և
բալն էլ:

Յուլիս ամսումը արդէն շատ զա-
նազան պտուղներ են լինում:

Օգոստոս ամսումը խնձորները,
տանձերը և դեղձերը հասնում են: Ար-
դուհի ջան, երբէք խակ պտուղներ չու-
տես, որովհետեւ մանուկները շատ ան-
գամ են հիւանդանում խակ պտուղ ու-
տելուց:

Սեպտեմբեր ամսումը շատ են լի-
նում. տանձ, խնձոր, սալոր, ընկոյզ, սեխ
և ձմերուկ: Երբ Պետրոսը և Յովհան-
նէսը կը մեծանան, նրանց համար փոք-
րիկ սանդուղ կը շինեն. նոքա սանդու-
ղը ծառի մօտ կը դնեն և կը սկսեն
խնձորներ քաղել: Արդուհին և Եղի-
սաբէթը ծառի տակին կը սկսեն այդ

խնձորները ժողովել: Եյն ժամանակը
մենք շատ տանձեր կը քաղենք և կը
չորացնենք, սալորներ կը ժողովենք, կը
հրամայենք նրանցից շաքարի մէջ ծու-
ծը եփել և այդ ծուծը Արդուհին կը
սկսի սպիտակ հացով ուտել:

Շոկտեմբեր ամսումը ցուրտը դար-
ձեալ կը սկսի: Տաք օրեր էլ կը լինեն,
բայց շատ քիչ: Եյդին կը դարտակլի,
ծառի տերևները կը դեղնեն և կը թափ-
վեն, խոտը նոյնպէս կը դեղնի, ծաղիկ-
ները կը թառամեն և կսկսի անձրև գալ:

Նոյեմբեր ամսումը ցուրտ է և
տխուր: Բայց Նոյեմբեր ամսումն է Ար-
դուհու ծննդեան օրը: Իր մօրաբոյրը
նրան պատկերազարդ գիրք կընծայէ:
Սենք կը նստենք սեղանի շուրջը, Յով-
հաննէսը վառարանը և ճրագները կը վա-
ռի և մենք կսկսենք նայել պատկերները:

Գեկտեմբեր ամսումը սաստիկ
ցուրտ է լինում: Արդուհու համար
տաք կը լինի, որովհետև նա տաք սա-
լոպ ունի և վառարաններն էլ ամեն օր
կը վառեն: Բայց միթէ ամենի համար
տաք է: Այնպիսի խեղճ մանուկներ կան,
որոնց շորերը պատուտած են, իսկ ծնող-
ները փայտ չունեն. այդ մանուկների հա-
մար շատ ցուրտ է:

— Մայրիկ ջան, երբ ես կը մեծա-
նամ և ինձ համար փող կունենամ, այն
ժամանակը շորի և փայտի համար ես
այն մանուկներին փող կը տամ — և նը-
րանց համար էլ տաք կը լինի:

Չարքար Խոսեցու-Ռի-ն.

„Արդուհի ջան, դու արդէն գի-
տես, որ տարին տասներկու ամիս ունի,

բայց գիտէս տարին քանի շաբաթ ունի:

— Չը գիտեմ:

— Յիսուններկու շաբաթ:

Տարին նոյնպէս չորս եղանակ ունի.
գարունը, ամառ, աշունը և ձմեռ: Չմե-
ռից յետոյ դալիս է գարունը և մար-
տի կիսից սկսած շարունակվում է մին-
չև յունիսի կէսը:

Ամառը սկսվում է յունիսի կէսից
և շարունակվում է մինչև սեպտեմբերի
կէսը:

Աշունը սկսվում է սեպտեմբերի
կէսից և շարունակվում է մինչև դեկ-
տեմբերի կէսը:

Չմեռը սկսվում է դեկտեմբերի կէ-
սից և շարունակվում է մինչև մարտի
կէսը:

Գարունը ապա ժամանակը ամեն բան
գեղեցիկ է, նոր է, պարզ է և կանաչ:

տարուայ այդ ժամանակը շատ ծաղիկներ կան:

Վարունքը փոքր երեխայի նման է, զոր օրինակ Ալարդուհու նման է:

Ամառը, թէպէտ և նոյնպէս ամեն բան գեղեցիկ է, բայց սաստիկ շոքեր են լինում, իսկ քիչ ծաղիկներ պտուղների առատութիւն է:

Աշունքը արդէն այնքան լաւ չէ. ցուրտը սկսւում է, ծաղիկները քրչանում են, իսկ պտուղների և հացի առատութիւն է:

Աշունքը ծեր մարդու նման է, ինչպէս, զոր օրինակ, մեր մեծ մօր նման է:

Չմեռը սառնամանիք է լինում, ձիւն է գալիս և ցուրտ է. բայց այդ ժամանակը կառավարւում են նորանով, ինչ որ ժողովել են տարուայ ուրիշ ժամանակներումը: Չմեռը սաստիկ ծեր մար-

դու նման է, ինչպէս զոր օրինակ ապու պապին:

Տարուայ վերջին օրը դեկտեմբերի 31-ն է, իսկ առաջին օրը յունվարի 1-ն է, և սովորաբար Աղանդ է կոչւում:

— Ա՛հ, մայրիկ ջան, ես սիրում եմ այդ օրը, որովհետև ամենքը շնորհաւորում են միմեանց, մենք քաղցրեղէններ կը ստանանք, երբեմն իմ հայրս և փող էլ է ընծայում:

Հինգերորդ խոսակցութիւն.

— Մայրիկ ջան, տարին քանի՞ օր ունի:

— Տարին առհասարակ երեքհարիւր վաթսուն և հինգ օր ունի, իսկ իւրաքանչիւր երեք տարին մի անգամ՝ երեք հարիւր վաթսուն և վեց, և այդ տարին նահանջ է կոչւում:

- Իսկ ամիսը քանի՞ օր ունի:
- Ամենամեծ ամիսը 31 օր ունի, իսկ ամենափոքրը 28 օր:
- Մայրիկ ջան, պատմիր ինձ այդէս կը սովորեմ:
- Յունվարը 31 օր ունի:
- Փետրվարը 28 օր ունի, բայց ամեն 3 տարին մի անգամ 29 օր:
- Մարտը 31 օր ունի:
- Ապրիլը 30 օր ունի:
- Մայիսը 31 օր ունի:
- Յունիսը 30 օր ունի:
- Յուլիսը 31 օր ունի:
- Օգոստոսը 31 օր ունի:
- Սեպտեմբերը 30 օր ունի:
- Հոկտեմբերը 31 օր ունի:
- Նոյեմբերը 30 օր ունի:
- Դեկտեմբերը 31 օր ունի:

Վէյերրըր Խաակոս-Իւն.

- „Իսկ դու գիտե՞ս, Ալարդուհի, թէ օրը քանի մասն ունի:
- Չը գիտեմ:
- Օրը, ինչպէս և տարին, չորս մասն ունի:
- Նոքա ի՞նչպէս են կոչվում:
- Առաւօտ, կէս օր, երեկոյ և գիշեր:
- Առաւօտը սկսվում է արևի ծագելուց յետոյ, այդ ամենալաւ ժամանակն է պարապելու, սովորելու և աշխատանքի համար, և դա աւելի երկար է:
- Վէս օր է կոչվում այն ժամանակը, երբ արեգակը կանգնած է համարեալ թէ մեր գլուխների վերև:
- Երեկոյն սկսվում է այն ժամանակը, երբ արեգակը մօտենում է մայր մըտնելու. այդ զբօսնելու ժամանակն է:

Գիշեր է կոչվում այն ժամանակը, երբ բոլորովին մութն է. այդ հանգրտանալու և քնելու ժամանակն է:

Իայց այդ ժամանակները ամբողջ տարին միանման չեն. գարունքուայ և ամառուայ ժամանակը գիշերները աւելի կարճ են, իսկ աշունքուայ և ձմեռուայ ժամանակը շատ երկար են:

— Մայրիկ, այդ նրանից է, որ երբ դուրսը տաք է և գեղեցիկ, այն ժամանակը և երկար է երևում. իսկ երբ ցուրտ է և զգվելի, այն ժամանակը և մութը աւելի երկար է: Ո՛հ, ես ամենից շատ սիրում եմ գարունքը և ամառը քան թէ ձմեռը“:

Եօթներորդ խօսակցութիւն.

„Ալարզուհի, դու գիտե՞ս թէ ցե-

րեկը և գիշերը ի միասին ինչ են կոչվում:

- Օրագիշեր:
- Իսկ օրագիշերը քանի՞ ժամ ունի:
- Չը գիտեմ:
- Երկու անգամ տասներկու, ուրեմն քսանևչորս. օրագիշերները համարվում են գիշերուայ ժամը 12-ից:

Գիշերուայ ժամանակը ժամի տասն և երկուսին կոչվում է կէս գիշեր, ցերեկը ժամի տասնևերկուսին—կէս օր:

Ով որ ժամացոյց ունի և ով որ գիտէ համարել, նա միշտ կիմանայ թէ որ ժամն է:

Եռաձին, երկրորդ, երրորդ, չորրորդ, հինգերորդ, վեցերորդ, եօթներորդ, ութերորդ, իններորդ, տասներորդ, տասնևմիերորդ, տասներկուերորդ:

Ժամացոյցի վերայ միայն նշակած է

12 և աւելի պէտք չէ, որովհետև երկու
անգամ տասներկուսը 24 կը լինի:

Ամեն ժամ բաժանվում է կէս ժա-
մեր, քառորդներ և բոպէներ:

Մի ժամը երկու կէս ժամ ունի:

Կէս ժամը երկու քառորդ ունի:

Քառորդը 15 բոպէ ունի:

Ամբողջ ժամը չորս քառորդ, կամ
վաթսուհն բոպէ ունի:

— Սայրիկ ջան, երանի՜ թէ ես կա-
րողանայի իմանալ, թէ ո՞ր ժամն է:

— Ես քեզ կը սովորեցնեմ, միայն
թէ ուշադրութեամբ լսիր: Ահա իմ ժա-
մացոյցս: Աւ նայիր: Տեսնո՞ւմ ես այդ
երկու սլաքները. որը երկար է, այն ցոյց
է տալիս կէս ժամերը, քառորդները և
բոպէները. որը կարճ է, այն ցոյց է տա-
լիս ժամերը:

Աւ նայիր թուանշանների վերայ.

այստեղ 12 հատ թուանշան կայ. հենց
այնքան, որքան ժամ կայ: I-ից մինչ
II-ըը հինգ բոպէ կը լինի: Մինչև կարճ
սլաքը պտոյտ կը գայ այդ փոքրիկ կը-
տորը, այդ ժամանակը մեծ սլաքը պը-
տոյտ կը գայ բոլոր շրջանը, վաթսուհն
բոպէ: Երբ մեծ սլաքը I թուանշանի
վերայ կը լինի, այն ժամանակը հինգ
բոպէ կը լինի:

Երբ երկար սլաքը II թուանշանի
վերայ կը լինի, այն ժամանակը տասը
բոպէ կը լինի:

Երբ III թուանշանի վերայ կը լինի,
այն ժամանակը տասնևհինգ բոպէ կամ
քառորդ ժամ կը լինի:

Երբ IV թուանշանի վերայ կը լինի,
այն ժամանակը քսան բոպէ կը լինի:

Երբ V թուանշանի վերայ կը լինի,
այդ ժամանակը քսանևհինգ բոպէ կը լինի:

Երբ VI թուանշանի վերայ կը լինի, այդ ժամանակը երեսուն րոպէ, կամ կէս ժամ կը լինի:

Երբ VII թուանշանի վերայ կը լինի, այն ժամանակը երեսունէ՛հինգ րոպէ կը լինի:

Երբ VIII թուանշանի վերայ կը լինի, այն ժամանակը քառասուն րոպէ կը լինի:

Երբ IX թուանշանի վերայ կը լինի, այն ժամանակը քառասունէ՛հինգ րոպէ կամ երեք քառորդ ժամ կը լինի:

Երբ X թուանշանի վերայ կը լինի, այն ժամանակը յիսուն րոպէ կը լինի:

Երբ XI թուանշանի վերայ կը լինի, այն ժամանակը յիսունէ՛հինգ րոպէ կը լինի:

Երբ XII թուանշանի վերայ կը լինի, այն ժամանակը վաթսուն րոպէ, կամ մէկ ժամ կը լինի:

Երկար սլաքը ուր կը լինի, միշտ նշանակիր և կիմանաս, երբ է քառորդ ժամ, երբ է կէս ժամ, մի խօսքով, քանի րոպէ է: Յետոյ նայիր, թէ ո՞ր է կարճ սլաքը—և դու կը հասկանաս, թէ որ ժամն է:

— Հիմի երկար սլաքը VI թուանշանի վերայ է ուրեմն կէս ժամ է. իսկ կարճ սլաքը II և III թուանշանների մէջ տեղն է, ուրեմն երկու և կէս ժամն է:

— Այդպէս է, բայց ասում են. „երեքի կէսն է“: Երբոր Ալարդուհին լաւ կը հասկանայ ժամացոյցի որպիսութիւնը և իր խաղալիքները չի փչացնիլ, այն ժամանակը շատ կարելի թէ—իր հայրը նրա համար երբ և իցէ մի փոքրիկ ժամացոյց կը գնէ:

Ուրեղորդ իսաակոս-նի-ն.

— Երդէն մօտ վեց հազար տարի է, որ Աստուած ոչընչից ստեղծեց երկինքը և երկիրը:

Երկիրս շատ մեծ է և բոլորակ. նրա վերայ շատ ջուր կայ, որ կոչվում է ծով, լիճ և գետ:

Բոլոր երկիրս հինգ մասն ունի: Ալարդուհի, դու ցանկանում ես իմանալ, թէ այդ մասերը ինչ անուններ ունին:

— Պատմեցէք, մայրիկ ջան:

— Եւրոպա, Ասիա, Ափրիկա, Ամերիկա և Նոր Հոլանդիա կամ Աստրալիա:

— Երկար, շատ երկար ժամանակ մարդիկը էնպէս էին կարծում, որ միայն երէք ցամաք կայ. Եւրոպա, Ասիա և Ափրիկա:

Բայց 1492 թուին Խաչատուր Ալումբրոսը նաևով ծովի վերայ ման դալով գտաւ չորրորդ ցամաքը և նրան Ամերիկա կոչեցին:

Մօտիկ ժամանակներս գտան հինգերորդ ցամաքը, որը Նոր Հոլանդիա կամ Աստրալիա է կոչվում:

Եւրոպան, Ասիան և Ափրիկան կոչվում են հին երկիր. բայց Ամերիկան և Աստրալիան — Նոր Երկիր:

Աստուած այնքան գեղեցիկ առարկաներ է ստեղծել, որ մարդիկը այս քանի հազար տարի միջոցում դեռ չեն կարողացել իմանալ: Ով որ ինչքան շատ սովորէր, երբէք ամենը չի իմանալ և այդ պատճառով երբէք ոչ ոք չը պետք է ասի, որ ամեն բան գիտէ:

Իններորդ խօսակցութիւն.

„Վարդուհի, քանի՞ ձեռք ունես:

— Երկու:

— Ե՛մեն ձեռքի վերայ քանի՞ մատներ ունես:

— Չը գիտեմ, մայրիկ ջան:

— Համարիր:

— Մէկ, երկու, երեք, չորս, հինգ.

— Հինգ մատն է:

— Իսկ այդ ձեռքի անունն ի՞նչ է:

— Եջ:

— Իսկ երկրորդի՞նք:

— Չախ:

— Վարդուհին աջ ձեռքովը երեսը խաչակնքում է, բռնում է գդալ, վերցնում է գրիչ: Իսկ ո՞ւր է աջ ոտդ:

— Ե՛նա՛:

— Իսկ ձախ ոտդ ո՞ւր է:

— Ե՛նա այս է:

— Վարդուհի, ջան քանի՞ ոտներ ունես:

— Երկու:

— Իսկ քանի՞ ոտներ ունեն շունը, կատուն և ձին:

— Չորս, չորս:

— Իսկ դեղձանիկը և հաւի ճագը:

— Երկու, երկու:

— Ե՛մեն թռչունները երկու երկու ոտք ունեն, բայց թռչունները բաց ի ոտքերից և թևեր ունեն, այդ պատճառով նոքա թռչում են:

— Վարդուհի ջան, դու տեսել ե՞ս այն կենդանիներին, որոնք ման են դալիս ջրի մէջը:

— Տեսել եմ, մայրիկ ջան, այդ ձուկն է:

— Չկները ո՞չ ոտքեր ունին և ո՞չ

Թևեր. բայց նոքա շնչառութեան ա-
կանջներ և լողալու թևեր ունին. այդ
է պատճառը, որ նոքա և լողանում են:

Աստուած նոցա այնպէս է ստեղծել,
որ նոքա կարող են ապրիլ և ջրի մէջը:

— Արդուհի ջան, ի՞նչ է պատ-
ճառը, որ դու էլ դեղձանիկի պէս չես
թռչում:

— Արովհետեւ ես թևեր չունիմ:

Ինչո՞ւ համար Արդուհին չէ լողա-
նում և չի կարողանում ջրում ապրիլ:

— Արովհետեւ Արդուհին ձուկը չէ
և նա չունի ո՛չ շնչառութեան ալանջ-
ներ և ոչ լողալու թևեր:

— Այո՛, Արդուհին չէ թռչում,
չէ լողանում, բայց Արդուհին խօսում
է և ինչ որ ասում են նա հասկանում
է. իսկ այդպէս չեն կարող անել ո՛չ ձու-
կը և ոչ թռչունը:

Արդուհին խելօք է ամեն կենդա-
նիներից: Արդուհին գիտէ, որ կայ
Աստուած, Արն որ բոլորը ստեղծել է
և ամենքի վերայ նախախնամում է:
Արդուհին գիտէ, որ Աստուծուն, մօրը
և հօրը պէտք սիրել. որ պէտք է բարի
և հնազանդ լինել. իսկ կենդանիները
այդ բաները չը գիտեն. և եթէ նրանց
սկսեն այդ բաները սովորեցնել, նրանք
բոլորովին չեն հասկանալ:

— Արդուհի, դու գիտե՞ս, թէ դու
ի՞նչ ես:

Դու մարդ ես. իսկ մարդը — ամ-
բողջ աշխարհում ամենից լաւ արա-
րածն է:

Աինչդեռ մարդը փոքր է, նրան ե-
րեխայ են կոչում:

Արդուհի, դու դեռ փոքր ես և
այդ պատճառով քեզ երեխայ են կո-

չում: Երեխան ոչինչ չը գիտէ. նրան պէտք ամեն բան սովորեցնեն. ուրեմն նա պէտք է լսի մեծերին:

Պետրոսը մանուկ է, իսկ Ալարզուհին աղջիկ է. երբ Պետրոսը կը մեծանայ, նրան մարդ կը կոչեն, իսկ Ալարզուհին — կին:

Մանուկը պէտք է շատ սովորի և նա պէտք է ուժեղ և աներկիւղ լինի. աղջիկն էլ պէտք սովորի, բայց նա պէտք է և աշխատել գիտենայ. միւսնոյն ժամանակը նա պարտական է բարի, հեզ և խոնարհ լինել:

Բայց գիտե՞ս, Ալարզուհի ջան, թէ ինչո՞ւ մարդս աւելի գերազանց է և կատարեալ միւս կենդանիներից, թէ ի՞նչ է պատճառը, որ նա խօսում է և ինչ որ ասում է հասկանում է:

Մարդս միւս կենդանիներից այն

պատճառով է կատարեալ և գերազանց, որ Աստուած նրան տուել է հոգի, որը չունին ո՛չ ձիաները, ո՛չ թռչունները և ո՛չ էլ ձկները:

Բայց ինչո՞ւ է մարդուս հոգի տուել Աստուած:

Որ նրան պաշտի, սիրի և բարի լինի:

Պաշտիր, Ալարզուհի ջան, Աստուծուն, սիրիր բոլոր մարդկանց, մանաւանդ մօրդ, հօրդ, եղբայրներիդ և քոյրերիդ և բարի եղիր: Այժմ ոչ, ինչո՞ւ կը ծառայի քեզ հոգիդ:

Տասներորդ խօսակցութիւն.

— Ալարզուհի ջան, տեսե՞լ ես հօրդ բռնած դեղձանիկը: Խեղճը սատկեց, արդէն կենդանի չէ:

Յովհաննէսը նրան պարտիզի մէջը
թաղեց, նա փթում է գետնի մէջ և
նրանից ոչինչ չի մնալ:

Եյսօր մի մեռեալ էին տանում
դազաղով. դու հարցրիր, թէ ի՞նչ բան
է մեռեալը:

Մեռեալը—այդ մարդ է, որ չի կա-
րողանում ման գալ և ո՛չ էլ շարժվիլ,
ո՛չ ուտել և անկեանք դրված է:

Ա երցնում են նրան, զնում են դա-
զաղումը — որ մի փայտեայ արկղ է,
տանում են և թաղում են հողի մէջ:

Բայց նա բոլորովին չի ոչընչանալ,
ինչպէս դեղձանիկը, որովհետեւ նա կա-
տարեալ է դեղձանիկից և բոլոր կեն-
դանիններից:

Ա շարդուհին գիտէ, որ մարդս մի
այնպիսի հողի ունի, որը ո՛չ դեղձանի-
կը ունի և ո՛չ կենդանիները:

Եթէ մարդս մեռնում է, նրա մար-
մինը մնում է երկրումս, իսկ հողին
թռչում է բարձր և այնտեղ կապրի
միշտ և յաւիտեան: Մարմինը մենք
տեսնում ենք, բայց հողուն չենք տես-
նում, որովհետեւ նրան չի կարելի տեսնել:

Շատ բաներ կան, որ մենք չենք
տեսնում:

Նայիր, Ա շարդուհի ջան, մայրդ
փչում է քո երեսիդ:

Իրաւի, դու զգացիր քամի, մինչև
անգամ քո մազերդ շարժվեցան, բայց
դու չը տեսար մօրդ շնչառութիւնը:

Հողուն նոյնպէս չի կարելի տեսնել:

Նա մեր մէջն է, մենք նրան զգում
ենք, նա դուրս է գալիս մարմնի մի-
ջից, բայց ոչ ոք նրան չի տեսնում:

Եմեն մարդ հողի ունի, և այդ հո-
գին երբեիցէ կը թռչէ ամենից, այսինքն

ամենքս էլ կը մեռնինք իր ժամանակը:

Իայց ով որ պաշտել է Աստուծուն, սիրել է իր հօրը, մօրը և լսել է մեծերին ու եղբայրների հետ չի կռվել — նրա հոգին ուղղակի Աստուծոյ մօտ կը թռչի և նա այնտեղ ազատ և ուրախ կը լինի:

— Ո՛հ, մայրիկ ջան, ես Աստուծուն կը պաշտեմ, կը սիրեմ և կը լսեմ հօրս և մօրս, կը յարգեմ մեծերուս, եղբայրներիս և քոյրերիս հետ երբէք չեմ կրուվիլ և հնազանդ ու բարի կը լինեմ:

— Արբ կը մեծանաս, արդէն կը ծերանաս և կը մեռնիս, այն ժամանակը քո հոգիդ կը թռչի Աստուծու մօտ և այնտեղ նա հանգիստ կը լինի, քան թէ այստեղ: Աստուած քեզ կը սիրէ այնոր համար, որ դու նրա քեզ տուած հոգուն չես ապականել:

Որովհետեւ բոլոր չար մարդիկ ապականում են և կորցնում են իրանց հոգին և Աստուած նրանց չի սիրում:

Տասնևհինգերորդ խօսակցութիւն.

— Մայրիկ ջան, երեկ ես տեսայ՝ նոքա, որոնք գնում էին մեռելի ետեից, սաստիկ լաց էին լինում. այդ ընչի՞ցն է:

— Միտքդ է, Արդուհի ջան, որ նախիջևանումը մի օտար ծեր կին կար:

— Այո՛, միտքս է, նա ինձ համար գեղեցիկ թաշկինակներ բերեց և ինձ միշտ քաղցրեղէներ էր ընծայում:

— Իսկ միտքդ է, երբ որ նա գնաց: Ահա մեզ մօտ, մնաս բարեաւ ասաց մեզ. իսկ երբ գնաց՝ մենք բոլորս լաց եղանք:

— Միտքս է, մայրիկ ջան, և ես էլ լաց եղայ:

— Եւ այն մարդն էլ, որը մեռաւ, շատ հեռու ճանապարհ գնաց: Նրա երեխայքը, քոյրերը և եղբայրները ուշ կը տեսնեն նրան, միայն այն ժամանակը, երբ իրանք կը մեռնեն — ահա թէ ընչու համար էին նոքա այդպէս լաց լինում:

Տաներիս-երոյր իսսայր-իւն.

— Արդուհի ջան, միտքդ է, թէ Մստուած ինչու համար է քեզ հոգի տուել:

— Որ ես նրան սիրէի և բարի լինէի:

— Իայց գիտես, թէ ինչ է նշանակում Մստուծուն սիրել:

— Չը գիտեմ, մայրիկ ջան:

— Մստուծուն սիրել — կը նշանակէ. Նրան աղօթք անել, շնորհակալութիւն անել Նրան ամեն բանի համար, ինչ որ ուղարկում է մեզ համար և երբէք այնպիսի բան չը գործել, որ Նրան հակառակ լինի, այսինքն վատ բան չը պէտք է գործել:

Եթէ Արդուհին մի վատ բան է անում, այն ժամանակը մայրը կարծում է, որ Արդուհին Նրան չէ սիրում: Հենց այսպէս է կարծում Մստուած էլ: Իսկ Մստուծուն պէտք է անպատճառ պաշտել և յարգել:

Նա է ստեղծել երկինքը, երկիրը, կենդանիները, ծառերը, ծաղիկները և ամեն բան. Նա է ստեղծել մարդուս և ուղարկում է նրան ամեն բան: Նա աւելի լաւ է և աւելի կատարեալ է բոլոր մարդիկներից — Ի՞նչպէս կարելի է չը սիրել նրան:

— Մայրիկ ջան, ես շատ եմ սիրում Մատուծուն:

— Շատ լաւ ես անում, բայց Մատուած երբէք չի հաւատալ, որ դու նրան սիրում ես, եթէ միշտ բարի և հնազանդ չես լինիլ:

Ալարդուհի ջան, դու պէտք է իմանաս, որ Մատուած ամեն բան տեսնում է, որքան մութ լինի սենեակը, որ անկիւնում էլ լինիս դու. իսկ եթէ դու մի վատ բան գործես, այն ժամանակ կը պատժի և էլ չի սիրիլ քեզ:

Ալարդուհի ջան, միշտ բարի և հնազանդ եղիր. ամեն բանում լսիր մօրդ, հօրդ և մեծերուդ և եթէ միայնակ մընաս, երբէք վատ բան մի գործիր. յիշիր՝ որ Մատուած միշտ նայում է քովերայ, որ դու նրան սիրում ես և որ Նա քեզ պէտք է սիրէ:

Տաներէտերորդ Խոսկոյ-Ռէ-Ն.

— Ալարդուհի ջան, այժմ կուզե՞ս, ես քեզ պատմեմ, թէ ինչ կը նշանակէ բարի լինել:

— Պատմեցէք, մայրիկ ջան:

— Բարի լինել կը նշանակէ վատ բան չը գործել, իսկ ընդհակառակն, միայն բարի բան գործել: Նախ՝ ես քեզ կը պատմեմ, թէ ինչպէս վատ չը գործել: Նախ և առաջ՝ Ալարդուհին երբէք չը պէտք է սուտ խօսի, այսինքն չը պէտք է ասի այն բանը, ինչ որ չի եղել, իսկ նոյնպէս պէտք է լռի այն բանում, ինչ որ գործել է, որովհետև Մատուած կը պատժի ստույթեան համար:

Յետոյ Ալարդուհին ո՛չ ոքի վրայ չը պէտք զանգատլի. ո՛չ եղբայրների, ո՛չ քրոջ և ո՛չ ծառայների վրայ. նա ոչ ոքի հետ գործ չունի:

Արդուհին ոչ ոքի վրայ չը պէտք է բարկանայ, մանաւանդ իր մօր կամ հօր վրայ: Արդուհուց ոչ ոք չի վախենում:

Արդուհին չը պէտք է լինի կամակոր ոչ մարդիկների դէմ և ոչ կենդանիների դէմ, որովհետև որ Արդուհուն էլ հաճելի չէր լինիլ, եթէ ուրիշը նրա դէմ կամակոր լինէր և նրա հակառակ բան գործէր:

Արդուհին չը պէտք է խլի եղբայրներից խաղալիքները, չը պէտք է ծեծէ և բրթէ եղբայրներուն, թէև հանաքով էլ լինի. որովհետև քոյրը պարտաւոր է նրանց սիրել:

Արդուհին չը պէտք է լայ և ծովի երբ նրան լողացնում են և հագցնում են, երբ նրան չեն տալի այն բանը, ինչ որ նա կամենում է և մինչև անգամ

երբ որ վար կրնկնէ, որովհետև լացը չի օգնիլ: Միայն վատ կրթված երեխայքն են ամեն բանի համար լաց լինում և այդպիսի երեխայներին վատ երեխայք են կոչում, իսկ այդ անունը շատ վատ է:

Արդուհին երբէք չը պէտք է ձեռք կպցնի այն բանին, որը նրան չեն հրամայում, իսկ նոյնպէս չը պէտք է ուտի այն բանը, որը նրան չեն հրամայում, որովհետև նա անհնազանդ կը լինէր, իսկ Աստուած չի սիրում անհնազանդ երեխայներին:

Արդուհին չը պէտք է խնդրի ոչ հաց, ոչ շաքար, ոչ քաղցրեղէն և ոչ չինչ, որովհետև խնդրելը վատ բան է. այն երեխայներին, որոնք ամեն բան խնդրում են, սովորաբար ոչինչ չեն տալիս:

Արդուհին չը պէտք է ուտի և

խմի, երբ նա չէ կամենում, թէև շատ համեղ քաղցրեղէն ևս առաջարկեն նրան, որովհետև կենդանիները ևս այդպէս չեն անում. իսկ Ալարդուհին գիտէ, որ մարդը կենդանիներից աւելի լաւ է, նշանակում է, որ նա պարտաւոր է նրանցից աւելի լաւ լինել:

Ալարդուհի ջան, եթէ դու այս խորատներից մէկին հակառակ վարվես, վատ կանես և այն ժամանակ Աստուած քեզ չի սիրել:

Տասնըրեսերորդ խօսակցութիւն.

— Ալարդուհի ջան, այժմ լսիր թէ ինչպէս պէտք է բարութիւն գործել:

Ամեն օր, առաւօտեան և երեկոյեան դու պէտք ուշադրութեամբ և ջերմեռանդութեամբ աղօթք անես, որովհե-

տև Աստուծոյ մօտ ամեն բան կայ, ինչ որ Նա տալիս է մեզ. ուրեմն Նրան պէտք է լաւ խնդրենք և ուղիղ սրտով շնորհակալութիւն անենք Նրանից:

Դու պէտք է հնազանդ լինես հօրդ, մօրդ, մեծ մօրդ և մեծերիդ ամեն բանում և այն բոլորին, որովհետև նրանք շատ խելք ունին և նրանք աւելի լաւ գիտեն թէ որ բանն է օգտաւէտ Ասրդուհու համար:

Դու պէտք է ուղիղ սրտով սիրես հօրդ և մօրդ, յարգես նրանց և խնայես վաղես՝ եթէ կանչեն, և կատարես նոցա կամքը. որովհետև հայրդ և մայրդ շատ բարի աչքով են նայում քեզ վերայ:

Ալարդուհուն այնպէս ոչ ոք չէ սիրում, ինչպէս նորա. և Աստուած էլ է ասել, որ այն երեխայքը, որոնք կը յարգեն և կը սիրեն իրանց հօրը և մօ-

րը, շատ կապրեն և բաղդաւոր կլինեն:

Պէտք է սիրով խաղաս եղբայրնե-
րիդ և քրոջդ հետ և նրանց ոչ մի վատ
բան չը սորվեցնես: Արդուհին նրան-
ցից մեծ է. և եթէ նա բարի և բա-
րոյական չի լինիլ, այն ժամանակը և
նրա եղբայրները ու քոյրն էլ այդպէս
կը լինին. իսկ Աստուած այդ բանի մա-
սին կը պատժի Արդուհուն:

Եթէ մի ոք մին քեզ վերայ երախ-
տիք ունենայ կամ թէ քեզ բարութիւն
արած լինի, պէտք է սիրով շնորհա-
կալութիւն անես. ամեն բան պէտք է
քաղաքավարութեամբ խնդրել, որովհե-
տեւ Արդուհին սեփական ծառայներ
չունի, նա չի կարող ոչինչ տալ — նա
թող գոնէ շնորհակալութիւն անի և
սիրով խնդրի:

Պարտաւոր է ուշադրութիւնով սո-

վորել, որ մի բան գիտենայ և ի զուր
իր մօրը չը չարչարի: Իսկ դու չը գի-
տես, թէ ի՞նչպիսի չարչարանք է մի
ոք մինի բան սովորեցնելը: Եւ մի՞թէ
մենք չը պէտք է շնորհակալ լինենք և
չը պէտք է յարգենք նրան, ով մեզ
սովորեցնում է և ինչպէս ամօթ է այն
օրիորդին, որի վերայ հոգս են քաշում,
իսկ նա ոչինչ չը գիտէ:

Դու պէտք է շատ և լաւ աշխա-
տես, որովհետեւ օրիորդը պարտաւոր է
աշխատասէր լինել: Ծոյլերը՝ որոնք
չեն աշխատում — հաց չունեն: Աստուած
Ինքը հրամայել է ամենքին աշխատել:

Դու պարտաւոր ես պահել քո շորդ,
գրքերդ և խաղալիքներդ. դու չը պէտք
է կորցնես ոչ ձեռնոցներդ և ոչ թաշ-
կենակներդ. քո ունեցածը քեզ բաւա-
կան կը լինի երկար ժամանակ, իսկ

հայրդ շատ փող կունենայ աղքատների համար, աղքատներ էլ շատ կան աշխարհքումը:

Ամեն բան, ինչ որ կը ստանաս, պէտք է բաժանես եղբայրներիդ և քրորոջդ հետ, որովհետև ոչ ոք չէ սիրում նրան, որը պահում է ամեն լաւ բաները իր համար, իսկ ոչ ոքին ո՛չինչ չէ տալիս:

Եթէ դու փող ունենաս, պէտք է ողորմութիւն տաս աղքատներին, որովհետև Աստուած սաստիկ սիրում է այն երեխայներին, որոնք ողորմութիւն են տալիս աղքատներին:

Սերճապէս դու պարտաւոր ես ամենքի հետ բարի և քաղցր լինել, ոչ ոքին չը զզվեցնել և ամենքին յարգել:

Եթէ այդ ամենը կը կատարես, Ալարդուհի ջան, նշանակում է լաւ կա-

նես. և քանի որ երկրիս վրայ կապրես, դու հանգիստ և ուրախ կը լինես և Աստուած քեզ կը սիրէ. հայրդ, մայրդ և մեծ մայրդ քեզ կը սիրեն. իսկ երբ կը մեծանաս և կը մեռնես, այն ժամանակը քու հոգին այն կեանքումը խաղաղ կը լինի երկնքումը, Աստուծու մօտ:

Տասնընթեցորդ խոսակցութիւն.

— Ալարդուհի ջան, մի՞տքդ է, թէ քանի ժամանակ է, որ ստեղծված է աշխարհս:

Միտքս է. մօտ վեց հազար տարի է:

— Բայց դիտե՞ս, թէ մենք ինչու ենք ասում, որ այժմ 1874 ամն է (կամ ներկայ տարին):

— Չը գիտեմ:

— Որովհետև արդէն այսքան տարի

է Քրիստոսի Ծննդէնից, այսինքն՝ այն
Ժամանակից, երբ ծնեց Յիսուս Քրիս-
տոսը. բոլոր Քրիստոնեաները այդպէս
են համարում:

Տասնութեաներորդ խօսակցութիւն.

— Աջարդուհի ջան, դու գիտե՞ս ինչ-
պէս է կոչվում այն՝ որի վերայ բնակ-
վում ենք, որի վերայ շինած են տներ,
որի վերայ ման ենք գալիս և որ տե-
ղից բուսնում են ծառերը:

— Երկիր:

— Իսկ այն ի՞նչ է մեր գլուխների
վերև, ուր երևում են արեգակը, լուս-
նեակը և աստղերը:

— Երկինք:

Ո՞վ է ստեղծել այդ երկիրը և եր-
կինքը:

— Աստուած:

— Երկիրը շատ և շատ մեծ է ու
բոլորակ է: Նա հինգ մասն ունի: Միտ-
քըք է այդ մասերի անունները:

— Մուսցել եմ, մայրիկ ջան:

— Ուրեմն լսիր. Եւրոպա, Ասիա,
Ափրիկա, Ամերիկա և Նոր Հոլլանդիա
կամ Աւստրալիա: Մենք բնակվում ենք
Եւրոպայումը:

Տասնութեաներորդ խօսակցութիւն.

— Աջարդուհի ջան, գիտե՞ս մարդու
սննդի համար առաւել ի՞նչ բան է հար-
կաւոր:

— Չը գիտեմ:

— Հաց:

— Ինչո՞ւ, մայրիկ ջան:

— Լսիր և կիմանաս: Օգնազան

Հացապտուղներ են բուսնում. աշորի, ցորեան, գարի և սև ցորեան: Աշորուց սև հաց են թխում, ցորեանից — սպիտակ, իսկ նոյնպէս կարկանդակները, լոշ, գաթայ և նազուք: Գիւղացիները գարուց իրանց համար հաց են պատրաստում, որը գարու ճաթ է կոչվում. սև ցորեանից լանդակ են շինում:

— Իսկ դու գիտե՞ս, թէ ինչպէս է բուսնում հացը:

— Չը գիտեմ:

— Նախ՝ ցանում են հատիկը, այդ հատիկից կանանչ խոտ է բուսնում, խոտից մի հասկ է դուրս գալիս, որը՝ երբ բուսնում մեծանում է, դեղնում է և նրա մէջ հասնում է ոչ թէ մի, այլ մի քանի տանաւոր հատիկներ:

Այն ժամանակը գնում են դաշտը տղամարդիկը և կնիկարմատները և ման-

գաղներով հնձում են արմատից այդ հասկերը:

Այդ հասկերից խուրճեր են կապում և յետոյ տանում են տուն, կալը, և կատում են:

Կասած հատիկը ժողովում են առանձին, իսկ դարմանը առանձին: Գարմանը տալիս են կովերին, իսկ հատիկը տանում են ջրաղացը:

Ջրաղացպանը աղում է նրան և ալիւր է շինում: Ալիւրից արդէն հացեր և կարկանդակներ են թխում:

Պէտք է սրտանց ինդրել Աստուծուն, որ ամեն տարի շատ հաց բուսնի, որովհետև հացը Հայաստանի ամենամեծ հարստութիւնն է: Առանց հացի չի կարելի ապրիլ:

Տասնութերորդ իսաակցութիւն.

— Այրդուհի ջան, այժմ կուզես ես քեզ կը պատմեմ, թէ հագուստի համար առաւել ինչ է հարկաւոր մարդու:

— Պատմեցէք:

— Առաջ և ոչխարի բուրթ:

Առաջը ցորենի պէս բուսնում է դաշտումը և ծաղկում է գեղեցիկ կապոյտ ծաղիկներով. իսկ երբ նրան պուկում են գետնից և չորացնում են, այն ժամանակը նրան ծեծում են և մանրաթելեր են շինում:

Այդ ծեծած մանրաթելերից շինում են մանած, իսկ մանածից մանում են թել, յետոյ ջուհլակները թելից քաթան են գործում:

Քու շապիկները, սիւռոցները, թաշ-

կինակները, երեսորբիշները, բարձի երեսները, իսկ նոյնպէս անձեռոցիկները — այդ բոլորը շինված են վուշից. թելից գուլպաներ են անում:

Այրդ նոյնպէս ամեն բան թելով է կարում: Դու գիտես, որ գառները և ոչխարները ծածկված են բրթով: Իւրաքանչիւր տարի նրանց խուզում են, բուրթը ծախում են, մանում են նրան և այդ բրթի թելից գործում են մահուկ, Փլանել, շալեր և տաք գուլպաներ ու վերմակներ, նոյնպէս խալիչաներ և տաք գլխարկներ:

Հորդ շորերը և մօրդ շալերը — այդ բոլորը ոչխարի բրթից են: Այրդուհու մերինոսի հագուստները և եղբայրներիդ վերարկուները նոյնպէս բրթից են:

Առաջը և ոչխարի բուրթը անշուշտ հարկաւոր են: Աստուծուց պէտք է շոր-

հակալ լինել, որ նա մեզ այսքան գեղեցիկ և օգտաւէտ առարկաներ է տալիս, որովհետեւ Հայաստանի վուշը և ոչխարի բուրժը միշտ շատ է լինում:

Տասնիններորդ խոսակցութիւն.

— Մայրիկ ջան, իսկ ինչից են շինում փողը:

— Փողը շինում են ոսկուց, արծաթից և պղնձից: Ատուած խոր է թաղել գետնի մէջ ոսկին, արծաթը և պղինձը: Մարդիկը փորեցին գետին և նրանց գտան:

Առաջ կրակի վրայ նրանց հալում են, ծեծում են, մաքրում են և նրանցից արդէն փոքր և մեծ փողեր են շինում:

Փողը անշուշտ հարկաւոր է: Փողը պէտք է պահել, որովհետեւ շատ դժուար է նրանց ձեռք գցել: Հայրդ պէտք է շատ աշխատի, որ փող վաստակի: Աղքատներին էլ պէտք է փող տալ: Փողով կարելի է գնել ամեն բան. հաց, շոր, զիւրք և խաղալիքներ:

Բայց չը պէտք է ամեն բանից ի վեր դասել փողը, որովհետեւ շատ բան կայ, որ փողով չես գնիլ:

— Մայրիկ ջան, ի՞նչ էի կարելի փողով գնել:

— Ամենաթանկագին առարկաները. առողջութիւն, խելք, բարեգործութիւն, բարեկամներ և բաղդաւորութիւն:

— Մայրիկ ջան, ես այդ բանը չեմ հասկանում:

— Աւրեմն լսիր: որքան անթիւ փող ունենաս, իսկ եթէ դու կերակուրի մէջ

չափաւոր չը լինես և քեզ չը պահպանես, առողջութիւն չես ունենալ. — իսկ առողջութիւնը չես կարող գնել:

Որքան անթիւ փող ունենաս, իսկ եթէ դու չես սովորիլ և ուսում չես առնիլ — խելօք չես լինիլ:

Եթէ դու անթիւ փող ունենայիր ու եթէ դու բարի, հնազանդ և աղօթասէր չես լինիլ, — դու առաքինութիւն չես ունենալ:

Որքան անթիւ փող ունենաս, իսկ եթէ դու քաղցր, բարի և սղորմած չես լինիլ — դու բարեկամներ չես ունենալ:

Եթէ դու արկղներով լիքը փող ունենայիր, այսու ամենայնիւ չես կարող գնել բաղդաւորութիւն, եթէ Մատուած չուղարկէ:

— Բայց ի՞նչ բան է բաղդաւորութիւնը, մայրիկ:

— Ով որ առողջ է, խելօք է և առաքինի է, որին սիրում են մարդիկը և Մատուած՝ նա ունի բաղդաւորութիւն: Իսկ դու այս բոպէիս իմացար, որ այս բաներս փողով չես կարող գնել:

Յիշիր, Ալարդուհի, յիշիր այս բաները ամեն օր: Փողը լաւ բան է, բայց աւելի լաւ է և օգտաւէտ է առողջ, խելօք և բարի լինել, սիրելի լինիլ Մատուածուց և մարդկանցից, քան թէ շատ փող ունենալ:

Վ.Լ.Բ.Գ.

ԱՂՕԹՔՆԵՐ

ՏԵՐՆԱԿԱՆ ԱՂՔԻՒՄ

- ա. Հայր մեր որ յերկինս ես՝ սուրբ եղիցի անուն քո:
 - բ. Եկեացէ արքայութիւն քո:
 - գ. Եղիցին կամք քո՝ որպէս յերկինս և յերկրի:
 - դ. Օհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այս օր:
 - ե. Թող մեզ զպարտիս մեր, որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց:
 - զ. Եւ մի՛ տանիր զմեզ ի փորձութիւն:
 - է. Եւ լ փրկեա՛ զմեզ ի չարէն:
- Օր քո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտեանս. ամէն:

Աղբիւմ յարոյնեան.

Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց, մահուամբ ըզմահ կոխեաց և յարութեամբն իւրով մեզ զկեանս պարզեաց, նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

Աղբիւմ յեօ հրանելոյ յեկեղեցի.

Ի մէջ տաճարիս և առաջի Աստուածընկալ և պայծառացեալ սուրբ նշանացս և սուրբ խորանացս խոնարհեալ երկիւղիւ երկիրպագանեմ. զսուրբ և զհրաշալի և զյաղթող տէրութիւնդ քո օրհնեմ և փառաւորեմ. և քեզ մատուցանեմ զօրհնութիւն և զփառս ընդ շօր և ընդ Սուրբ Հոգւոյն, այժմ և միշտ և յաւիտեանս:

Ե Ր Գ Ե Ր

Յոռայ Բանորի՝ Հայ գերեզնեքի երգը.

Ա.

Հայրենիք սրբազան,
Իմ սիրուն աշխարհ,
Թըռչում եմ դէպ ի քեզ
Հողովս անդադար:

Բայց աւանդ այս բանտում
Փակուած եմ անտես,
Պատերազմի դաշտում
Չեմ կրուում և ես:

Հանապաղ տանջուեցայ
Վո ճակատադրով,
Սրտումս շղթաների
Չայներ կրելով:

Թող այստեղ չարչարվիմ
Ընծանօթ կապուած,

Միայն քեզ Հայրենիք
Տեսնեմ :

Եկ, քո
Փոթորկի մէջ է
Եւ վառ արշալոյսի
Օրը խաւրում է:

Չը գիտեմ ինչպէս է
Արուին հրդեհում,
Ես չունիմ ոչինչ լուր,
Բայց լուրն է թըռչում:

Ստանում եմ միշտ համբաւ
Սպանութեան ահեղ,
Թափվում է ազգ—արիւն
Բայց ես չեմ այնտեղ:

Արփշրեմ իմ շղթան,
Կենեմ այս բանտից,
Արրբել դառն արտասուք
Վո սէգ աչերից:

Վաջարնկերներով
Հեշտ է ինձ կրուել
Եւ սուրբ գործի համար
Վաղցր է մեռանել:

Բ.

Ինչ համար չէ.

Ինձ համար չէ գարնան գալը,
Ինձ համար չէ ծառի ծաղկելը,
Ուրախութեան սըրտի զրդիւրը,
Ո՛չ մի բերկրանք չեն ինձ համար:

Ինձ համար չէ կենաց բաղդը,
Ինձ համար չէ երջանկութիւնը.
Եւ մրայօն կուսի աչերը,
Նոցա արցունք չեն ինձ համար:

Ինձ համար չէ փայլուն լուսնի,
Անտառ ու սար լուսաւորելը,
Գարնան վարդի երգչի տաղերը,
Սոխակ ու վարդ չեն ինձ համար:

Ինձ համար չէ բարեկամաց
Մէկտեղ սիրով տօն կատարելը,
Ջատիկ օրուայ ուրախ ասելը,
„Քրիստոս յարեալ“ չէ ինձ համար:

Ինձ համար չէ ծնողաց լացը,
Ինձ համար չէ աղջկայ սրխրելը,

Գերեզմանիս վրայ արտասուելը,
Բարեկամաց չէ ինձ համար:

Բայց ինձ համար կուգայ ժամը,
Կերթամ թըշնամեաց պատերազմը,
Եւ մահառիթ սպանիչ գնտակը
Անդ պատրաստած է ինձ համար:

Գ.

Արհ-էրդ.

Մեր քաջ Հայոց զօրութիւն, } երկիցս.
Վեր կացէք, ասաց Արամ.
Առաջեալ բացէք նըշան,
Գնանք Հայ լեզուն տարածենք.

Ո՛հ Արամ, Արամ, Արամ:

Նիւքար զըստրուկն Ատրին
Բարբառ կոչէ առաջին.
Գլուխն յաշտարակ մեխեցէք,
Որ երկնից սորուի հայերէն: Ո՛հ, Լայլն:

Յորդան տուք, զօրք օ՛ն յորդան
Գէպ ի կողմն արեւմտեան,

Պայապիս Վաղեայ Տիտան,

Վիք զիս տապաստ ի դամբան: Ո՛հ, և այլն:

Յորդան տուք օ՞ն, զորք յորդան,

Տեարք լայնալի՞ծ աղեղան:

Վնքուշախօս ամբօխին

Տալ ըզլեզու հայկարան: Ո՛հ, և այլն:

Ո՛վ չը գիտէ Հայերէն,

Ոչ ճանաչէ նա զօրէն:

Որ բանիւ Հայոց արար

Այս մեծ աշխարհ մեզ համար: Ո՛հ, և այլն:

Ի ծովէ մինչև ի ծով:

Թող խօսին հայ բարբառով:

Ներհակողին նիզակով

Յուցէք ո՛հ, ասաց Արամ: Ո՛հ, և այլն:

Դ.

Ն է * ր է Ն

Ահնապիշ, անձայն, խորհուրդ ճակատիդ,

Պատանի՛ ո՞ւր ես միտքով մտորած:

Ներկ ու վերջիններ ցիր ցան առաջիդ

Վ ըջեայ կրտաւր քու հանդէպ փրուած:

Շ ո՞ւր տուր աչերըդ, նայէ դէս ու դէն,

Տես քեզ ծաղրում է անմիտ ամբօխը

Օտրթի՛ր, սիրելի, այդ անուշ քընէն,

Վսնէ մի անգամ հանէ քո ոխը:

Բայց դու ներում ես նոցա վե՛հ հոգով,

Խուլ ես աշխարհի ունայն շըշուկին...

Յանկարծ աչերդ վայլեց սուրբ շնորքով,

Հըսկայի սիրտդ թընդաց խիստ ուժգին:

Առի վըձինըդ, թաց արիւր ներկով,

Շ ունչ արևի անշունչ կոպիտ կըտաւին,

Երկնից խորհուրդը մեկնեցաւ քեզմով:

Վեզ անկարելին անյայտ է բնաւին:

Սէր, ատելութիւն, հանձար, բարկութիւն

Տըւիր պատկերին մատիդ շարժուածով:

Ինչ որ չի յայտնեց ճարտարի լեզուն,

Վու պարզ յայտնեցիր անձայն խօսուածով:

Ապշեց ամբօխը. վազեց, յառաջեց,

Վս կենդանազիր պատկերի դիմաց:

Նսնկաչօք զըմուռս ու հալուէ խընկեց,

Վտչեց մեծաձայն «Վս է իմ Աստուած»:

Բայց ա՛խ, քու անքուն ժամերու ծիզը

Վանի մի արծաթ հազիւ զին դրոխ:

Ստեղծողդ դարձար քու խեղճ խրթիթը,
Ակեր շարեցին շուրջ քո պատկերին :

Ե.

Երբ վարդանայ և զբախանայ .

ՎԱՐԴԱՆ .

Ո՛վ հայկազունք, ո՛վ դիւցազունք .
Ե՛հա ձեզ նոր հանդիսարան,
Բացէք աչքերդ, հերիք ննջէք,
Տարիք դարեր են անցական :

ՋՕՐԱԿԱՆՔ .

Մենք պատրաստ ենք, մենք ուխտել ենք,
Մեր կեանքը զո՛հ բոլորանուէր .
Մատաղ անել Հայոց ազգին,
Նորա լեզուն և կրօնին :

ՎԱՐԴԱՆ .

Ընէք սուսեր, նետ ու անեղ,
Ելէք ընդդէմ ձեր թշնամեաց .
Ձեր հաւատը և ձեր ազգը
Պաշտպանեցէք յօտար ազգաց :

ՋՕՐԱԿԱՆՔ .

Հայ զինուորի կեանքը դառն է,
Ելբոր պարապ տանն է նստած .
Մեզ ասպարէզ անմահ փառաց
Արուի դաշտն է նշանակած :

ՎԱՐԴԱՆ .

Հայ զօրականք, ձեր նետերը,
Պատարձից մէջ հերիք մընան .
Ձեր երկիրը Պարսից ոտից
Ընդդէր լինին այդպէս կոխան :

ՋՕՐԱԿԱՆՔ .

Մենք պատրաստ ենք, մենք ուխտել ենք,
Մեր սուրբ երկրից հալածական
Եռնել անկրօն Պարսից ազգը,
Փրկիչի Խաչն է մեզ օգնական :

ՎԱՐԴԱՆ .

Հայոց հովիւք, ձեր ոչխարներն,
Ե՛ր սար ու ձոր թափառական
Գազանաց ճանկն ընկած ողբան,
Ե՛ր չը լէք նոցա կական :

ՋՕՐԱԿԱՆՔ.

Մենք պատրաստ ենք, մենք ուխտեւ ենք.
Աւետարան Խաչ ի ձեռին,
Առաջնորդել Հայոց զօրքին,
Ի ժամ սրբոյ պատերազմին:

Ձ.

Ս ՝ յ Լ ՝ Ե ՝ Դ :

Ե՛հա՛ սուրհանդակի սայլակը
Ուղիղ ճամբով է դուրս թըռչում,
Եւ Վալդայի տըխուր զանգակը
Կամարի տակ է զողանջում:

Արթուն սայլորդըս գիշերուայ դէմ
Իւր վիճակի վերայ տըխրեց.
Եւ սիրեկնի աչաց կարօտը
Նա տըխրագին ձայնով երգեց:

„ Կապուտ աչեր, կապոյտ աչեր,
Արտըրձիս կեանքը մաշեցիք,
Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ դուք չար ոտիներ,
Ինչո՞ւ սիրտերըս բաժանեցիք:

Մընաս բարեաւ իմ սուն Հօրական,
Մընաս բարեաւ իմ սիրական.

Ես կը հանգչիմ զինչ բոց կըրակին
Այս անբընակ դաշտի միջին:

Արեխ ըյսը խաւարեւ է,
Այս աշխարհումս էլ որք եմ ես.
Սըրտիս կարօտը աղջկայ տեսնելիս
Մինչև ի մահ գըրկած եմ ես“:

Այս որ ասաց. շարժեց մըտրակը,
Երեք ձիանց մէջքին խրժեց.
Իւր սիրեկնի պարզ յիշատակը
Այսպէս երգով նա փարատեց:

Է.

Երբ ըստ Եղանակին (*)

„ Какъ у нашихъ у воростъ
стоитъ озеро воды . . . “

Ե՛հա՛, մեր ստան առաջին
Գըրով լիքը մի լիճ կայ:

Տրա լի լա, տրա լի լա,
Գըրով լիքը մի լիճ կայ:

(*) Այս երկու երգերը, նոյնպէս և Մանկական աղօթքը, որոնք
առաջին անգամն են տպւում. ստացանք Պ. Կամսար Յէր Դաւթեանցից,
որին յայտնում ենք մեր շնորհակալութիւնը:

Փեսայացուն ձին բերեց

Մեր դրան մօտ ջուր տուեց:

Տրա լե լա, տրա լե լա,

Մեր դրան մօտ ջուր տուեց:

Փայտից կապեց իր ձիուն,

Խընդրեց աղջըկան սիրուն:

Տրա լե լա, տրա լե լա,

Խընդրեց աղջըկան սիրուն:

«Սիրուն աղջիկ, իմ հոգի,

Խընդրեմ նրժոյդ ձիս պահի:

Տրա լե լա, տրա լե լա,

Խընդրեմ նրժոյդ ձիս պահի:

Խընդրեմ նրժոյդ ձիս պահի,

Նրժոյդս հաղարներ արժի:

Տրա լե լա, տրա լե լա,

Նրժոյդս հաղարներ արժի:

Որ չը պոկի իր սանձը,

Որ չը կտորի իր թամբը:

Տրա լե լա, տրա լե լա,

Որ չը կտորի իր թամբը:

Ը.

Մայրը և ճանապարհը.

«Ինչու, մայրիկ, դու անդադար,

Յիշում ես մեր քրոջ համար.

Պու ինքդ կասես, մեր Շուշանը

Պընաց ուրիշ լաւ աշխարհ»:

— Ո՛հ, ես գիտեմ լաւ աշխարհ է,

Բայց այնտեղ չը կան ոչ դաշտեր,

Ո՛չ հոտաւէտ մանուշակներ,

Եւ ո՛չ ուրիշ ծաղիկներ:

«Մայրիկ, մայրիկ, երկընթումը

Հրեշտակները երգում են.

Մահ փայլուն աստղիկները

Մյս կողմ այն կողմ վազում են»:

— Բայց խեղճն այնտեղ մայրիկ չունի,

Ո՛վ լուսամտից կը նայէ,

Թէ ի՞նչպէս նա դաշտի մէջը

Ծաղիկ ծաղիկ կը վազէ:

Handwritten title or header at the top of the page.

Handwritten text block in the upper section.

Handwritten text block in the middle section.

Handwritten text block in the lower-middle section.

Handwritten text block in the lower section.

